

Työpanososingon verotus

Tekijä Sanni Leppänen		
Työn nimi Työpanososingon verotus		
Tutkinto Kauppatieteiden kandidaatti		
Koulutusohjelma Yritysjuridiikka		
Työn ohjaaja Apulaisprofessori Tomi Viitala		
Hyväksymisvuosi 2017	Sivumäärä 39	Kieli suomi

Tiivistelmä

Tutkielmani tavoitteena oli oikeuskirjallisuuden sekä oikeuskäytännön avulla analysoida työpanososingon verotukseen liittyviä kysymyksiä. Tutkielmani aiheena oli lisäksi analysoida työpanososingon syntyyn vaikuttaneita tekijöitä, sekä selvittää lainsäädännön ongelmakohtia ja mahdollisia tulevaisuuden muutoksia.

Tutkielman pääluvut koskevat työpanososingon soveltamisalaa, sekä työpanososingon käytössä esiin nousseita verotuksellisia kysymyksiä. Lisäksi tarkastelussa ovat työpanososingon tuomat edut verrattuna tulojen nostamiseen palkkana tai osinkotuloina. Pääasiallisina lähteinä tutkielmassa on käytetty verotukseen liittyvää suomenkielistä kirjallisuutta, lainsäädäntöä sekä laintulkintaa.

Uudistuneen osakeyhtiölain myötä yritysten on ollut mahdollista jakaa osinkoja myös muussa, kuin omistuksen mukaisessa suhteessa ja tämän lainkohdan hyödyntämisen seurauksena on syntynyt veron minimointiin pyrkiviä malleja, joista yksi on työpanokseen perustuva osinko. Työpanosinko ehti olla yrityksissä käytössä pidempään, mutta vuonna 2010 sen käyttöä rajattiin merkittävästi sisällyttämällä lakiin erityiset työpanososinkoa koskevat säännökset.

Työpanososinko on samassa asemassa kuin muukin yhtiön jakama osinko ja ainoat erot koskevat verotusta. Tavallisesta osingosta poiketen, työperusteinen osinko verotetaan palkkana, mikäli osingon jakoperusteena on osingon saajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos. Työpanososinko verotetaan sen henkilön ansiotulona, jonka työpanoksesta on kysymys.

Nykyinen osinkoverojärjestelmä on saanut edeltäjänsä tavoin osakseen kritiikkiä ja erityisesti järjestelmää on kritisoitu sen monimutkaisuudesta. Verotuksellisesti ongelmallinen on myös kuilu ansiotuloverotuksen ja pääomatuloverotuksen välillä. Ansiotulojen korkea veroaste johtaakin siihen, että verovelvolliset pyrkivät pakenemaan ansiotuloista pääomatuloihin aina kun mahdollista. Tutkielmassa tarkastelussa oli laajasti verotuksen ongelmakohtat, sillä juuri näiden kautta on pyritty luomaan työpanososingon kaltaisia, alati monimutkaisempia veron minimointiin pyrkiviä malleja.

Avainsanat työpanososinko, suosiva osingonjako, osinkoverotus, osakeyhtiölaki, verosuunnittelu

Sisällys

LÄHTEET	3
1. Johdanto	6
2. Osakeyhtiölain uudistuksen vaikutus osingonjakoon	7
2.1 Verohallinnon aikaisemmat ohjeet suosivista varojenjakotilanteista	8
2.2 Työpanokseen perustuvan osingon tausta	10
2.2.1 KHO:n ratkaisun perusteet ja lainsäädännön ongelmakohdat	11
2.2.2 Lainsäädännön ja laintulkinnan ero	13
2.3 Hallituksen esitys työpanososingon verotuksesta	14
2.3.1 TVL 33 b § 3	16
3. Työpanososingon määritelmä ja soveltamisala	16
3.1 Työpanososingosta verovelvollisen henkilön verotus	18
3.2 Holdingyhtiölle jaetun työpanososingon verokohtelu	21
3.3 Työpanososinkoa jakavan yhtiön verotus	24
3.4 Työpanososingon suhde VML 28 §:n säännöksiin	26
4. Työpanososinko verosuunnittelun keinona	27
4.1 Osinkotulon verotus listaamattomasta yhtiöstä	29
4.2 Palkan ja työtulon verotus	30
4.3 Palkkana, osinkona vai työpanososinkona?	32
4.4 Holdingyhtiörakenteen tuomat edut	33
4.4.1 Henkilöstön sitouttaminen holdingyhtiörakenteen avulla	35
5. Yhteenveto ja johtopäätökset	36

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet

Immonen, Raimo & Nuolimaa, Risto, *Osakeyhtiöoikeuden perusreet*, Talentum Media Oy, Helsinki 2012

Myrsky, Matti & Räbinä, Timo, *Henkilökohtaisen tulon verotus*, Talentum Media Oy, Helsinki 2014.

Niskakangas, Heikki, *Johdatus Suomen verojärjestelmään*, Talentum Media Oy, Helsinki 2014

Niskakangas, Heikki, *Uudistuneet verolait – Muutosten merkitys käytännössä, säädökset ja hallituksen esitykset*, WSOY, Vantaa 2004

Raunio, Merja, Romppainen, Leena, Ukkola, Outi & Kotiranta, Kare, *Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä*, KHT-Media Oy, Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2010

Viitala, Tomi, *Osakeyhtiön voitonjaon verotus*, Helsingin Kamari Oy/Helsingin seudun kauppakamari, Viro 2014

Virallislähteet

He 47/2009 vp, Hallituksen esitys Eduskunnalle työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta

Laki verotusmenettelystä VML (18.12.1995/1558)

Osakeyhtiölaki (21.7.2006/624)

Verohallinnon ohje, Palkka ja työkorvaus verotuksessa, diaarinumero

A4/200/2017, antopäivä 16.1.2017

PTK 37/2009 vp, Hallituksen esitys työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta, Täysistunnon pöytäkirja

Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, diaarinumero

1103/32/2009, antopäivä 22.1.2010

Verohallinnon ohje, Uuden osakeyhtiön vaikutuksia verotukseen, diaarinumero 206/345/2007, antopäivä 8.3.2007

Oikeustapaukset

KHO 2016:219

KHO 2016:218

KHO 2008:6

KHO 4.7.2001 T 15664

KHO 1986: B II 547

KHO 1981 T 1741

Artikkelit

Andersson, Edward, *Estetäänkö työtulon muuttaminen osingoksi lainmuutoksella?* Tilintarkastus Revision 2/2009

Finér, Lauri, Raportti SDP:n eduskuntaryhmälle: *Sotemarkkinat houkuttelevat vero-suunnitteluun*, Sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän julkaisu 30.3.2017.

Hautamäki, Jon, *Helsingin HAO 14.1.2015 15/0019/6 – Suosiva osingonjako*, Artikkelit Oikeustapaukset-osiossa, Nordic Law, 5.2.2015

Herrala, Olli: *Attendon lääkäreille lisää työpanososinkoja*, Kauppalehti, julkaistu 26.8.2015

Isotalo, Kalle, *Joustava osakeyhtiö verojärjestelmässä*, Referee-artikkeli, Edilex 2016/28, julkaistu 27.9.2016

Juusela, Janne, *Osinkoverotuksen uudistaminen*, Verotus: Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu 1/2011

Järvinen, Tarja, *Yrityksen asiantuntijaryhmän arvio verotuksen kehittämistarpeista*, Verotus: Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu 2/2017

Lassila, Anni, *Oikeus vei lääkäreiltä yhden keinon keventää ansiotulojensa verotusta*, Helsingin Sanomat, Talous, julkaistu 30.6.2016

Mattila, Pauli K, *Ovatko verotuksen painopisteet kohdallaan?* Tilintarkastus 4/2010

Myrsky, Matti, *Ennakkopäätösten tulkinnan ja hyödyntämisen kysymyksiä*, Verotus: Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu 3/2012

Myrsky, Matti, *Muutoksia osinkoverotuksessamme*, Defensor Legis 3/2014, Asiantuntija-artikkeli, Edilex

Määttä, Kalle, *Näkökohtia etätyön verokohtelusta*, Verotus: Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu 2/2017

Niskakangas, Heikki, *Suosiva osingonjako*, Verotus: Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu 3/2008

Westergård, Marjo, *Työpanokseen perustuva osinko – erityissäännösten soveltaminen*, Tilintarkastus 1/2010

Lyhenneluettelo

HE	=	Hallituksen esitys
KHO	=	Korkein hallinto-oikeus
MVL	=	Maatilatalouden tuloverolaki
OYL	=	Osakeyhtiölaki
TVL	=	Tuloverolaki
TyeL	=	Työntekijöiden eläkelaki
VML	=	Verotusmenettelylaki

1. Johdanto

Osinkoverojärjestelmän uudistuksista huolimatta nykyinen käytössä oleva järjestelmä on saanut osakseen kritiikkiä useasta suunnasta ja sitä voidaan kritisoida etenkin sen monimutkaisuuden johdosta. Nettovarallisuuden ja osakkeen maattaisen arvon määrittäminen on monimutkaista ja sisältää useita prosentti- ja eumääräisiä rajoja. Osingon jakaminen pääoma- ja ansiotulo-osuuksiin myös osaltaan hankaloittaa järjestelmää¹.

Verojärjestelmämme eräänä keskeisimpänä ongelmana voidaan myös nähdä verotuksellinen kuilu ansiotuloverotuksen sekä pääomatuloverotuksen ja osinkotuloverotuksen välillä². Ansiotulojen pääomatuloja sekä osinkotuloja ankarampi verotus johtaa käytännössä siihen, että verovelvolliset pyrkivät suuntaamaan verotuksen pois ansiotuloverotuksesta mahdollisuuksiensa mukaan.

Uudistettu osakeyhtiölaki mahdollistaa omistuksesta poikkeavan varojenjaon ja tämän lainkohdan hyödyntämisen seurauksena on syntynyt veron minimointiin pyrkiviä malleja, joista yksi on työpanokseen perustuva osinko. Ennen työpanokseen perustuvan osingon sääntelyn voimaantuloa, työpanososingon avulla kyettiin muuntaamaan ansiotuloina verotettava palkka osittain verovapaaksi pääomatuloksi. Sääntelyn voimaantulon jälkeenkin työpanososinko on edelleen käytössä ja sen avulla voidaan saavuttaa etuja verrattuna korvauksen maksamiseen palkkana.

Tutkielman tarkoituksena on selvittää työpanosperusteisen osingon verotusta oikeuskirjallisuuden sekä oikeuskäytännön avulla. Tutkielmassa tarkastelen sekä työpanososingon syntymiseen vaikuttaneita tekijöitä, sitä kuinka työpanososingon säädökset otettiin osaksi osakeyhtiölakia sekä osinkoverotuksessa edelleen piileviä ongelmia ja verojärjestelmän tulevaisuutta.

Tutkielman päätehtävänä on vastata työpanososingon verotusta koskeviin kysymyksiin sekä havainnollistaa sitä, millaisissa tilanteissa työpanososingon käytöllä

¹ Juusela, J: osinkoverotuksen uudistaminen, Verotus 1/2011, s. 16

² Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 229

saavutetaan verotuksellisesti etua. Tarkoituksena on selvittää sekä työpanososingon käyttöä, että sen verotuksellisia eroavaisuuksia palkkaan sekä osinkotuloihin nähden.

2. Osakeyhtiölain uudistuksen vaikutus osingonjakoon

Lähtökohtaisesti osakeyhtiöstä voidaan jakaa kaikki tilinpäätöksen osoittama vapaa oma pääoma, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat. Velkojien suojaamiseksi varoja jaettaessa on huolehdittava siitä, että yhtiö pystyy suoriutumaan tiedossa olevista sitoumuksistaan.³ Varoja ei sen vuoksi voida jakaa, jos jaosta päätettäessä tiedetään tai pitäisi tietää jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden.

Nykyisen osakeyhtiölain 13 luvun 6.4 §:n mukaan osakeyhtiön vapaata omaa pääomaa voidaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella jakaa myös muulla kuin OYL 13 luvun 1.1 §:ssä tarkoitetulla tavalla, jollei yhtiöjärjestyksestä muuta johdu. Terminologisesti säännös tunnetaan suosivana vapaan oman pääoman jakotapana tai osakeomistuksesta poikkeavana tapana.⁴

Osakeyhtiölain mukaan osakeyhtiön yksi keskeisimpiä periaatteita on yhdenvertaisuuden periaate.⁵ Suosiva varojenjakoo käytännössä rikkoo tätä periaatetta, mutta OYL 13 luvun 6.4 §:n mukainen säännös nimenomaan mahdollistaa yhdenvertaisuusperiaatteen rikkomisen kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Kyseisen säännös tuo joustoa osakeyhtiön varojen jakoon ja sen taustalla on idea, jonka mukaan osakkeenomistajat voivat vapaasti sopia varallisuudestaan.⁶

Uusi säännös myös heijastelee osakeyhtiölain uudistuksen tavoitetta tuoda sopimusvapautta korostamalla harvainyhtiöihin henkilöyhtiöiden piirteitä. Osakkeenomistajien keskinäisen sopimuksen, kuten osakassopimuksen, nojalla voidaan esi-

³ Immonen, R & Nuolimaa, R: Osakeyhtiöoikeuden perusteet, 2012, s. 143

⁴ Myrsky, M & Rabinä, T: Henkilökohtaisen tulon verotus, 2014, s. 541

⁵ Immonen, R & Nuolimaa, R: Osakeyhtiöoikeuden perusteet, 2012, s. 9

⁶ Niskakangas, H: Suosiva osingonjakoo, Verotus 3/2008, s.229

merkiksi sopia, että osinko johon osakkeenomistaja olisi oikeutettu, voidaan suorittaa toiselle yhtiön osakkeenomistajalle, taikka täysin ulkopuoliselle taholle.⁷ Säännöksen odotettiin saavan käyttöä esimerkiksi ammatinharjoittajien muodostamissa osakeyhtiössä, jossa omistuksen sijaan yhtiöön tuotu voitto tai liikevaihto saattavat olla voitonjaon määrän ratkaisevia tekijöitä.⁸

Yhtiöjärjestyksessä voidaan yhdenvertaisuusperiaatteesta poiketen myös määrätä, että yhtiössä on tai voi olla oikeuksiltaan tai velvollisuuksiltaan toisistaan poikkeavia osakkeita. Tällöin yhtiöjärjestyksestä on käytävä ilmi osakkeiden väliset erot. Osakkeet voivat erota toisistaan joko osakkeen tuottaman äänimäärän tai yhtiön varoja jaettaessa tuottaman oikeuden suhteen, taikka ne voidaan muuten yhtiöjärjestyksessä määrätä erilaisiksi. Yhtiöjärjestyksessä tulee niin ikään olla maininta siitä, mikä on osingonjaon peruste.⁹

Suosivan varojenjaon myötä on myös syntynyt erilaisia verojen minimointiin pyrkiviä malleja. Osinkoa voidaan jakaa esimerkiksi osakkeenomistajan lapsille, joilla ei ole ansiotuloja. Työpanoksen perusteella jaettava osinko on esimerkki tilanteesta, jossa suosivan varojenjaon periaatetta on käytetty verojen minimoimisen välineenä.¹⁰ Ennen työpanososingon sääntelyn voimaantuloa voitiin normaalisti ansiotulona verotettava työtulo muuntaa kevyemmin verotetuksi pääomatuloksi TVL 33 b §:n mukaisesti.

2.1 Verohallinnon aikaisemmat ohjeet suosivista varojenjakotilanteista

Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä vuonna 2005 mietinnössään pohti suosivan varojenjaon problematiikkaa, mutta sen tekemiä silloisia päätöksiä ei saatettu lainsäädäntöön.¹¹ 8.2.2007 Verohallinto antoi ohjeen uuden osakeyhtiölain vaikutuksista verotukseen.¹² Ohje sisälsi kannanoton siitä, kuinka suosiviin varojenjakotilanteisiin tulisi suhtautua voimassa olevan oikeuden pohjalta.¹³

⁷ Viitala, T: Osakeyhtiön voitonjaon verotus, 2012, s. 65

⁸ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 228

⁹ Immonen, R & Nuolimaa, R: Osakeyhtiöoikeuden perusteet, 2012, s. 49-52

¹⁰ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s.229

¹¹ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 231

¹² Verohallinnon ohje, Uuden osakeyhtiön vaikutuksia verotukseen, Dnro 206/345/2007, 8.3.2007

¹³ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 231

Verohallinnon antaman ohjeen mukaisesti, mikäli osinko perustuu yhtiöjärjestyksen riittävän yksiselitteiseen säännökseen, eikä jätä voiton jakautumista osakkaiden kesken sovittavaksi, menettelyä ei Verohallinnon käsityksen mukaan voida pitää veronkiertona.¹⁴ Verohallinnon ohjeen perusteella näytti myös siltä, että järjestelylle ei tarvinnut osoittaa liikeloudellista perustetta, jos osinkoa jaettiin yhtiöjärjestyksen riittävän yksiselitteisen säännöksen perusteella.¹⁵

Holdingyhtiöiden hyväksikäytön ammattitoiminnassa aloittivat asianajotoimistot. Tämä tapahtui vähitellen eriytetyn tuloverojärjestelmän tultua voimaan.¹⁶ Järjestelyiden hyväksyttävyyden kannalta ratkaisevaksi muodostui päätös KHO 2001:1564,¹⁷ jossa asiaa pohdittiin VML 28 §:n soveltamisongelmana. Järjestely kuitenkin hyväksyttiin, sillä sille oli osoitettu Verohallinnon ohjeen mukaisesti verotuksesta riippumattomia liikeloudellisia syitä.¹⁸

Jos taas yhtiön vapaata omaa pääomaa ryhdytään jakamaan osakkeenomistajien yksimielisellä päätöksellä laista ja yhtiöjärjestyksestä poiketen veronkiertotarkoituksessa, voidaan osinkotulo katsoa sen osakkaan tuloksi, jolle se lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan kuuluisi. Monissa yhtiöissä suosivasta osingonjaosta on aiemmin

¹⁴ Verohallinnon ohje, Uuden osakeyhtiön vaikutuksia verotukseen, Dnro 206/345/2007, 8.3.2007

¹⁵ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 231- 232

¹⁶ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 230

¹⁷ Tapauksessa asianajotoimisto A Oy:ssä asianajajina toimivat henkilöosakkaat järjestivät vuonna 1996 omistuksensa asianajotoimistossa uudelleen siten, että kukin henkilöosakas myi pääosan omistamistaan A Oy:n osakkeista niiden nimellisarvosta perustamalleen osakeyhtiölle. Näiden yhtiöiden osakekanta oli kokonaisuudessaan henkilöosakkaiden omistuksessa. Lisäksi osa A Oy:n osakkeista luovutettiin perustetulle avoimelle yhtiölle, jonka yhtiömiehiä henkilöosakkaat olivat. Henkilöosakas B:n perustaman ja kokonaan omistaman C Ab:n omistukseen tuli 3999 A Oy:n osaketta ja B:lle itselleen jäi yksi A Oy:n osake. Omistusjärjestelyn ilmoitettiin toteutetun A Oy:n pääomarakenteen muuttamiseksi sellaiseksi, että se muun muassa mahdollistaisiärkevän osakspolitikkan harjoittamisen asianajotoimistossa sekä edistäisi asianajotoimiston liiketoiminnan ja strategiseksi toimintamalliksi valitun true partnership -mallin kehittämistä. Valitussa toimintamallissa A Oy:n voittovarot maksettiin osinkoina osakkaiden omistamille yhtiöille, millä pyrittiin estämään A Oy:n varallisuuden kasvu ja osakkeen substanssiarvon nousu. Tämä mahdollisti uusien osakkaiden mukaan-tulon ilman kohtuutonta taloudellista panostusta. Veroasiamiehen valitus siitä, että järjestelyihin oli ryhdytty verotusmenettelystä annetun lain 28 §:ssä tarkoitetulla tavalla ja perustetun C Ab -yhtiön verotetuista tuloista olisi tullut poistaa sen A Oy:ltä saamat osinkotulot ja niihin liittyvät yhtiöveron hyvitykset ja B:tä olisi tullut verottaa niistä, hylättiin sekä hallinto-oikeudessa että korkeimmassa hallinto-oikeudessa. KHO katsoi, että toimenpiteille oli osoitettu verotuksesta riippumattomat liikeloudelliset perusteet. Välilliseen omistukseen johtaneisiin järjestelyihin ei ollut vallinneissa olosuhteissa näytetty ryhdytyn ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin taikka että toimenpiteille muutoin olisi annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta.

¹⁸ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 231

päätetty osittain yhtiöjärjestyksessä ja osittain osakassopimuksissa. Verohallinnon ohjeen perusteella määräykset suosivasta osingonjaosta täytyisi ottaa nimenomaan yhtiöjärjestykseen, joka on selkeästi yhtiöoikeudellinen instituutti. Näin ollen nämä määräykset siirtyisivät salaisista sopimuksista julkisiksi kaupparekisteristä saataviksi tiedoiksi.¹⁹

2.2 Työpanokseen perustuvan osingon tausta

OYL:n muutoksen ja aikaisemman oikeuskäytännön johdosta oli vuoteen 2010 asti mahdollista jakaa osinkoina tuloja, jotka perustuivat tosiasiallisesti työpanokseen yhtiössä. Koska varsinaista elinkeinotoimintaa harjoittava listaamaton osakeyhtiö voi jakaa osinkoa verovapaasti holdingyhtiölle EVL 6 a §:n 1 momentin mukaisesti, voitiin palkkatulot näin ollen muuntaa kevyesti verotettaviksi osingoiksi.²⁰ Järjestely oli ollut käytössä jo pidemmän aikaa, mutta ratkaisussa KHO 2008:6 vahvistettiin, että kyseisenkaltaisen osingonjako oli sen aikaisen lainsäädännön mukainen.

Tapauksessa KHO 2008:6 kolmen lääkärin oli tarkoitus perustaa lääkäriliiketoimintaa harjoittava osakeyhtiö. Perustettavalla yhtiöllä oli yhtiöjärjestyksen mukaan kaksi eri osakelajia, kanta- ja vastaanotto-osakkeet, jotka jakautuivat kumpikin useisiin osakesarjoihin. Kantaosakesarjan toimintatulos laskettiin hallinnointitoiminnosta ja kunkin vastaanotto-osakesarjan tulos laskettiin kyseisestä vastaanottotoiminnosta. Jokaiselle toimintaan mukaan tulevalle lääkärille oli yhtiössä oma vastaanotto-osakesarja.

Käytännössä eri osakesarjojen perusteella yhtiön tulos voitiin jakaa sen mukaan, miten kukin osakas oli tuottamiensa palveluiden kautta myötävaikuttanut yhtiön tuloksen syntymiseen. Lääkärit pystyivät merkitsemään osakkeita, joko oman holdingyhtiönsä kautta tai merkitsemällä osakkeita henkilökohtaisesti ilman holdingyhtiötä. Toimintamallin taustalla oli perustajien mukaan tarve luoda yksityisellä sektorilla toimiville lääkäreille toimintamalli, joka helpottaisi lääkärintoimen harjoittamista sekä uusien osakkaiden mukaantuloa liiketoimintaan.

¹⁹ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 232

²⁰ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 232-235

Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön laskentatoimi oli hoidettava siten, että kutakin osakesarjaa vastaava toimintatulos oli todennettavissa. Kun osingonjaon peruste oli määrätty yhtiöjärjestyksessä eikä osakkailla ollut harkintavaltaa osingonjaon kohdistumisessa osakesarjojen kesken, yhtiön jakama osinko katsottiin, lainsäädännön sen aikainen tila huomioon ottaen, veronalaiseksi osinkotuloksi, joka verotettiin osingonsaajasta riippuen siten kuin tuloverolaissa ja elinkeinotulon verottamisesta annetussa laissa on säädetty. Ratkaisu syntyi äänin 3–1–1.

Veroasiamiehen mukaan vastaanotto-osakkeille jaetussa osingossa ei ollut tosiasias-
assa kyse TVL 33 b §:n tai EVL 6 a §:n mukaisesta osingosta vaan palkasta, sillä osinko määräytyi tosiasias-
suoraan kunkin lääkärin osalta tämän oman työpanok-
sen perusteella eikä hänen sijoittamansa pääoman perusteella. Ottaen huomioon
VML 28 §, veroasiamiehen mukaan kunkin lääkärin ammattisuus voitiin erottaa
yhtiöstä ja näitä osuuksia voitiin tarkastella lääkärin oman ammattitoiminnan harjoit-
tamisena. Veroasiamies toi esiin myös sen, että mikäli tarkasteltaisiin yleisesti A
Oy:n toiminnan luonnetta, yritysrakennetta, osakesarjoitusta ja voitonjaosta sovit-
tuja asioita, voitaisiin koko yritys rakenne käytännössä sivuuttaa ja katsoa koko toi-
minnassa olevan kyse vain kunkin yksittäisen lääkärin omaan lukuun harjoittamasta
lääkärintoiminnasta. Jos lääkärin ammattitoiminnot erotettaisiin yhtiörakennel-
masta pois, mitään yhtiörakennetta tarvitsevaa ei jäisi jäljelle.

Myös eri mieltä olleen hallintoneuvoksen mukaan järjestelmän tarkoituksena oli
muuntaa A Oy:n nimissä laskutetusta työstä saatu tulo OYL:n mukaiseksi osingoksi.
Uudessa osakeyhtiölaissa sopimusvapautta lisäämällä on pyritty mahdollistamaan
osakkaiden yksimieleisellä päätöksellä aikaisempaa laajemmin taloudelliset järjes-
telyt ja siten helpottamaan varojen siirtoja yhtiön ja osakkaiden välillä. Jaetun osin-
gon määrän taloudellinen perusta voi täten olla erilainen kuin mitä osingolla on pe-
rinteisesti tarkoitettu. Vaikka järjestely on siviilioikeudellisesti hyväksyttävä, OYL:n
mukaan osingoksi luokiteltava suoritus voitaisiin, VML 28 § huomioiden, katsoa ve-
rotuksessa muunlaiseksi tuloksi varsinaisen luonteensa mukaisesti.

2.2.1 KHO:n ratkaisun perusteet ja lainsäädännön ongelmakohdat

Ratkaisussa painoarvo oli annettu sille, että osingon jakoperuste oli määrätty yhtiöjärjestyksessä, eikä osakkailla ollut harkintavaltaa osingonjaon kohdistumisessa osakesarjojen kesken. KHO:n päätös oli yhtenäinen Verohallinnon ohjeen kanssa ja ratkaisu onkin täysin Verohallinnon silloisen ohjeen mukainen. Vastaanotto-osakesarjan oikeuttama tuotto, joka nimellisesti perustui osakkeen omistukseen, katsottiin myös vero-oikeudelliselta luonteeltaan osingoksi, vaikka se ei ollut tuottoa yritystoiminnan riskeille alttiiksi laitetulle pääomapanokselle vaan puhtaasti korvausta yhtiöön tehdystä työstä.²¹

KHO:n perusteluista on mahdollista tehdä myös niin kutsuttu e contrario -päätelmä. Jos osingonjako ei olisi perustunut yhtiöjärjestyksen yksiselitteiseen määräykseen, vaan yksimielisten osakkeenomistajien laista ja yhtiöjärjestyksestä poikkeavaan päätökseen, maksettua korvausta ei olisi pidetty osinkona. Näin ollen Verohallinnon antama ohje on ollut olennaisilta osiltaan samansuuntainen KHO:n ajattelutavan kanssa.²²

Vahvistuneen prejuridikaattisäännön pohjalta olisi ollut mahdollista luoda legitiimi pohja koko kansakunnan kattaville yhtiöryppäille. Yhtiöitymisen olisi voinut Niskakankaan mukaan myös ennustaa leviävän muillekin kuin korkeapalkkaisille aloille. Myös matalapalkkaisten alojen edustajat ovat olleet kiinnostuneita kyseisestä mallista, mutta alhaisilla tulotasoilla mallilla ei kyetä luomaan merkittävää verohyötyä.²³

KHO:n ratkaisussa huomiota on kiinnitettävä myös perusteluissa mainittuun ilmaisuun ”lainsäädännön nykytila huomioon ottaen”. Ilmaisulla on Niskakankaan mukaan saatettu viitata uuden osakeyhtiölain mukaiseen järjestelmään, jossa osinkoa jaetaan osakkaille eikä yhteyttä pääomansijoitukseen välttämättä ole. Näin ollen siviilioikeudellisesti tapauksessa on ollut selvästi kysymys osingosta. Osakeyhtiölain säätäjän tarkoituksena oli ollut, että osinkoa voitaisiin jakaa myös työsuorituksen perusteella ja näin ollen osingon käsite oli siviilioikeudellisesti laajentunut ja vero-oikeus seurasi perässä.²⁴

²¹ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 323

²² Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 232

²³ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 235

²⁴ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 235

2.2.2 Lainsäädännön ja laintulkinnan ero

KHO:n ilmaisu oli myös selvä viesti lainsäätäjän suuntaan, sillä enemmistö asian ratkaisseista oli ollut sillä kannalla, että lopputulos ei ole hyvä. Vaikka ratkaisu olikin ollut lainsäädännön valossa oikeaoppinen, niin silti oikeuspoliittisesti lopputulos katsottiin vääräksi. Erimielisyyttä tuomioistuimessa ei ole näin ollen syntynyt ratkaisun siviilioikeudellisesta hyväksyttävyydestä, vaan lähinnä siitä, kuuluisiko ongelman ratkaiseminen lain tulkitsijalle vai säätäjälle. Enemmistön mielestä se kuului lainsäätäjälle.²⁵

Hyvän verojärjestelmän ominaisuuksiin kuuluu, että keskeisimmistä seikoista säädetään laissa. Käytännön kannalta myös laki on usein huomattavasti selkeämpi, kuin pelkästään ennakkoratkaisuihin perustuva prejuridikaattisääntö. Samaa mieltä asiasta ovat olleet myös sekä Niskakangas että Andersson. Andersson toi esille myös sen, että lainsäädännön kautta saataisiin samalla hoidetuksi työpanososingon maksajan vähennysoikeus, jolloin ei synny osingonjaolle tunnusomaista kahdenkertaista verotusta.²⁶

Prejuridikaattien ja lainsäädösten välillä on huomioitava se, että ennakkopäätösten ratkaisut ovat yksittäistapauksellisia, kun taas lainsäännökset ovat abstrakteja. Ennakkopäätökset ovat sidottuja kyseisen jutun tosiasioihin ja sen prosessuaalisiin edellytyksiin ja ennen kaikkea siihen, mihin tosiasioihin on viitattu ja mitä on tuotu esille. Tärkeää on selvittää se, mistä ja miltä osin asiassa on ollut kysymys, jolloin korostuu myös sidonnaisuus asiassa esitettyihin vaatimuksiin. Tämä johtaa siihen, että ratkaisuissa ei voida päätyä kevyempään, eikä myöskään ankarampaan verokohteluun, kuin asianosaiset ovat vaatineet.²⁷

Prejuridikaattien vahvuuksillakin on eroa eli sillä, onko päätös ollut yksimielinen vai onko siitä äänestetty. Tiukan äänestyksen tuloksesta ei pitkälle meneviä johtopä-

²⁵ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008 s. 233

²⁶ Andersson, E: Estetäänkö työtulon muuttaminen osingoksi lainmuutoksella, Tilintarkastus revision 2/2009, s. 14, Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 234

²⁷ Myrsky, M: Ennakkopäätösten tulkinnan ja hyödyntämisen kysymyksiä, Verotus 3/2012, s. 255 – 265

töksiä kannata vetää, sillä mikäli kokoonpano on tällaisen ratkaisun jälkeen muuttunut, seurauksena saattaa olla päinvastainen lopputulos.²⁸ Näiden seikkojen pohjalta on ollut oikein, ettei KHO puuttunut päätöksellään työpanososingon verotukseen, vaan jätti asian lainsäätäjän ratkaistavaksi.

2.3 Hallituksen esitys työpanososingon verotuksesta

Ratkaisun KHO 2008:6 jälkeen lainsäätäjä alkoi toimiin ja hallitus antoi esityksen²⁹ työpanokseen perustuvan osingon verotuksesta. Hallituksen esityksessä näkökulma työpanokseen perustuvaan osinkoon on erilainen, kuin yritysverotuksen kehittämistyöryhmällä oli ollut vuonna 2006. Aiempi työryhmä pyrki ratkaisemaan suosivan varojenjaon problematiikkaa lainsäädännön kautta ehdottaen, että osinkotulon verotusta koskevaan pykälään otettaisiin säännös, jonka mukaan yhtiön jakaessa varoja poiketen osakkeiden lain tai yhtiöjärjestyksen mukaisesta osinko-oikeudesta, jaettu määrä luettaisiin osakkaiden tuloksi sen mukaan, kuin he olisivat olleet osinkoon oikeutettuja. Kuitenkin, kuten myös tapaus KHO 2008:6 osoittaa, tällä ei oltaisi voitu ratkaista esille noussutta ongelmaa. Säännöksen perusteella pikemminkin voitaisiin katsoa, että mikäli osinkoa jaetaan yhtiöjärjestyksessä määrätyillä perusteilla, ei sääntelyyn voitaisi puuttua.³⁰

Hallituksen antaman esityksen³¹ mukaan muusta kuin julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatu osinko katsotaan koko määrältään ansiotulona verotettavaksi palkaksi tai työkorvaukseksi, jos osingon jakoperusteena on yhtiöjärjestyksen määräyksen, yhtiökokouksen päätöksen, osakassopimuksen tai muun sopimuksen mukaan osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos.

Syiksi, joiden perusteella ansiotuloja muutetaan pääomatuloksi työpanokseen perustuvan osingonjaon avulla, esityksessä on mainittu ansiotulojen ja pääomatulojen verokantaero sekä vuonna 2006 voimaan tullut osakeyhtiölaki, joka mahdollistaa osingon jakamisen myös muussa kuin osakeomistuksen mukaisessa suhteessa.

²⁸ Myrsky, M: Ennakkopäätösten tulkinnan ja hyödyntämisen kysymyksiä, Verotus 3/2012, s. 255 – 265

²⁹ HE 47/2009 vp

³⁰ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 235

³¹ HE 47/2009 vp

Esityksessä on viitattu myös edellä käsiteltyyn ratkaisuun KHO 2008:6 ja siinä todetaan ratkaisun olevan omiaan lisäämään toimia verosuunnitteluun lievän osinkoverotuksen hyödyntämiseksi sekä johtavan järjestelyihin, joiden vuoksi verotuloja vähentävä vaikutus voisi nousta ainakin kymmeniin miljooniin euroihin.³²

Kun hallituksen esitystä työpanososingon verotuksesta käsiteltiin täysistunnossa, nostettiin esille yhä järjestelmässä piilevä aukko liittyen tilanteeseen, missä yhden omistajan yhtiössä yhtiön tulos ja osakkaan nostaman osingon määrä perustuvat osakkaan työpanokseen. Tämä saattaa mahdollisesti johtaa ongelmiin säännöksen tulkinnan suhteen, mikäli esiintyy tilanteita, missä yhtiöt lähtevät pilkkomaan koko organisaationsa yhden henkilön firmoiksi.³³ Tulkintatilanteita myös odotettiin muodostuvan sen suhteen, milloin voiton jakautumisesta on katsottava tosiasiaa sovitun tehdyn työn suhteessa ja kenellä on näyttötaakka sopimisessa.³⁴

Kysymyksiä on herännyt myös siitä, onko lähtökohtaisestikaan tämänkaltainen joustavuus perusteltua osakeyhtiölaissa.³⁵ Vaikka työpanososingon sääntelyn avulla välittömin ongelma on kyetty korjaamaan, sääntely samalla myös monimutkaistaa verotusjärjestelmää. Yhtäältä perusongelmana voidaan edelleen nähdä se, että suuristakin osinkotuloista maksetaan edelleen matalampaa veroa, kuin suurista palkkatuloista. Myös pääomatuloveron sekä ansiotuloveron eroavaisuudet johtavat siihen, että korkeammin verotettua ansiotuloa pyritään muuntamaan pääomatuloksi.³⁶

Horisontaalisen oikeudenmukaisuuden mukaan samalla tulotasolla olevat maksavat saman verran veroa. Vertikaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta taas suurituloisen tulee maksaa enemmän veroa kuin pienituloisen, koska hänellä on parempi veronmaksukyky. Nykyinen verokuilu on ristiriidassa näiden molempien periaatteiden kanssa, sillä työtä tekevä verovelvollinen maksaa olennaisesti korkeampaa veroa kuin vastaavaa osinkotuloa saava verovelvollinen. Mikäli satunnaiset myyntivoitot jätetään huomioimatta, niin kaikista suurimmat tulot yhteiskunnassa

³² He 47/2009 vp & Täysistunnon pöytäkirja 37/2009 vp

³³ Täysistunnon pöytäkirja 37/2009 vp

³⁴ Westergård, M: Työpanokseen perustuva osinko – erityissäännösten soveltaminen, Tilintarkastus 2/2010, s. 28

³⁵ Täysistunnon pöytäkirja 37/2009 vp

³⁶ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 237

syntyvät osinkotuloista. Näin ollen nykyjärjestelmässä supersuurituloiset maksavat veroa olennaisesti alemman verokannan mukaan kuin keskituloiset.³⁷

2.3.1 TVL 33 b § 3

Edellä selostetun hallituksen esityksen pohjalta TVL:n 33 b §: ään lisättiin uusi 3 momentti, jonka tarkoituksena on ehkäistä ansiotulon muuttaminen pääomatuloksi työpanokseen perustuvan osingon avulla. TVL 33.3 b §:n mukaan sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään osingon veronalaisuudesta, osinko on ansiotuloa, jos osingon jakoperusteena yhtiöjärjestyksen määräyksen, yhtiökokouksen päätöksen, osakassopimuksen tai muun sopimuksen mukaan on osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos. Osinko on sen henkilön tuloa, jonka työpanoksesta on kysymys. Työpanososinko on kaikissa tilanteissa ja kokonaan ansiotuloa eikä sitä jaeta veronalaiseen ja verottomaan osaan.

TVL 33.3 b § koskee vain luonnollisen henkilön verotusta. Verovelvollinen voi olla joka osingonsaaja tai tämän intressipiiriin kuuluva henkilö, jonka työpanosta on käytetty osingon jakoperusteena. Intressipiiriin kuuluvaksi katsotaan esimerkiksi osingonsaajana olevan holdingyhtiön osakas lähipiireineen, osingonsaajan perheenjäsen, sukulainen tai muuten hänelle läheinen henkilö.³⁸ Säännöksen soveltaminen ei edellytä, että verovelvollinen tai hänen intressipiirissään oleva henkilö on osinkoa jakavan yhtiön osakas. Näin ollen säännös soveltuu myös tilanteisiin, joissa verovelvollinen omistaa holdingyhtiön, joka on osakkaana osinkoa jakavassa yhtiössä. Osinko verotetaan verovelvollisella myös tällaisissa välillisen omistuksen tilanteissa heti osingonjakovuonna, vaikka osingonsaajana on verovelvollisen omistama holdingyhtiö.³⁹

3. Työpanososingon määritelmä ja soveltamisala

Osakeyhtiölain kannalta työpanososinko on samassa asemassa kuin muukin yhtiön jakama osinko. Ainoat erot koskevat verotusta ja työpanokseen perustuvan osingon

³⁷ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 237

³⁸ Viitala, T: Osakeyhtiön voitonjaon verotus, 2014, s. 63

³⁹ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

verotuksesta on annettu erityissäännökset. Osinko verotetaan palkkana tai työkorvauksena, jos osingon jakoperusteena on osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos. Osinko verotetaan sen henkilön ansiotulona, jonka työpanoksesta on kysymys.⁴⁰

Kyseinen säädös on pyritty kirjoittamaan mahdollisimman pitkälti tosiasialliseen tilanteeseen perustuvaksi ja mahdollisimman vähän muodollisten seikkojen rajoittamaksi. Säännöksen tarkoituksena on, että tosiasiallisesti työpanokseen perustuvat osingot verotetaan ansiotulona riippumatta siitä, perustuuko osingon maksaminen esimerkiksi yhtiöjärjestykseen, osakassopimukseen tai johonkin muuhun tekniseen seikkaan.⁴¹

Työpanososingon säännöksiä sovelletaan ainoastaan muun kuin julkisesti noteeratun yhtiön jakamaan osinkoon, joka on ollut nostettavissa 1.1.2010 tai sen jälkeen. Hallituksen esityksen mukaisesti uusien säännösten tavoitteena on puuttua ainoastaan työpanokseen perustuvan osingon verotukseen, eikä se näin ollen poista tuloverojärjestelmän perusongelmaa, joka johtuu yhtäältä ansiotulojen korkeasta marginaaliverosta ja toisaalta osingon usein hyvin kevyestä verotuksesta.⁴²

Muut osakeomistuksesta poikkeavat osingonjakoperusteet eivät laukaise työpanososingosta verottamista. Mahdollisia syitä jakaa omistusoikeuksista poikkeavaa osinkoa ovat Verohallinnon ohjeen mukaan osakkeiden äänivaltaerot sekä osakkeiden erilaiset asemat pääomasijoittajina. Eräät osingonjakoperusteet sijoittuvat tähän hankalaan välimaastoon. Esimerkkinä tilanne, jossa arvopaperikauppaa harjoittava yhtiö jakaa osinkoa sen perusteella, kuinka kunkin osakkaan sijoituspäätös on vaikuttanut yhtiölle kertyneeseen voittoon. Tällaisessa tilanteessa sijoitusten arvo määräytyy arvopaperimarkkinoilla ilman konkreettista työpanosta.⁴³

Yhtiölainsäädännön lähtökohtiin kuuluu mahdollisuus osingon jakamisesta osakkeille yhtiön liiketoiminnan voitosta yksimielisten osakkaiden sopimuksen mukaan

⁴⁰ Viitala, T: Osakeyhtiön voitonjaon verotus, 2014, s. 62-64

⁴¹ Isotalo, K: Joustava osakeyhtiö verojärjestelmässä, Edilex 2016/28, 27.9.2016, s. 8

⁴² Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 236-237

⁴³ Westergård, M: Työpanokseen perustuva osinko – erityissäännösten soveltaminen, Tilintarkastus 5/2010, s. 28

ilman pakottavaa suhdetta pääomapanoksiin tai omistussuhteisiin. Verolainsäädännön mukaan osinko puolestaan on katsottu tuotoksi oman pääoman ehtoisesille sijoitukselle. Työpanososingon säännökset kaventavat näin verotuksen keinoin sopimusvapautta osakkeiden taloudellisesta sisällöstä.⁴⁴

Osakeyhtiölain mukaan yhtiöllä voi olla sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto (SVOP), joka on voitu muodostaa voittovaroista ja pääomansijoituksista. Työpanokseen perustuvaa osinkoa koskevia säännöksiä sovelletaan myös sijoitetun vapaan oman pääoman rahaston jakamiseen, jos tätä jakoa verotettaisiin osinkona. Yhtiö voi myös jakaa osakkailleen varoja myös muuten kuin osinkona. Myös tällaiseen muuhun varojenjakoön sovelletaan työpanokseen perustuvan osingon verosäännöksiä, ellei kyse ole pääoman palautuksesta.⁴⁵

TVL 33 b.6 §:n mukaisesti osinkona verotettavaa varojenjakoä vapaan oman pääoman rahastosta voidaan pitää työpanososinkona. Jos jakoa kuitenkin verotetaan luovutusvoiton verotusta koskevien säännösten mukaan, siihen ei sovelleta työpanokseen perustuvan osingon säännöksiä. Työpanososinkoa koskevia säännöksiä ei myöskään sovelleta luovutusvoiton verotusta koskevien säännösten mukaan verotettavaan omien osakkeiden lunastukseen ja hankkimiseen.⁴⁶

3.1 Työpanososingosta verovelvollisen henkilön verotus

Työpanokseen perustuva osinko verotetaan aina henkilökohtaisen tulonlähteen tulona. Osinko on henkilökohtaista tuloa siinäkin tapauksessa, että verovelvollinen harjoittaa elinkeinotoimintaa ja osakkeet, joista osinko on saatu, kuuluvat hänen yrittäjävarallisuuteensa.⁴⁷ Työpanokseen perustuva osinko on koko määrältään ansiotuloa, joka verotetaan joko palkkana tai työkorvauksena. Työpanososinko luetaan tuloksi silloin, kun jaettu osinko on ollut nostettavissa. Työpanososingosta on kyse myös silloin, kun esimiesasemassa tai muussa vastuuasemassa, olevalle henkilölle

⁴⁴ Westergård, M: Työpanokseen perustuva osinko – erityissäännösten soveltaminen, Tilintarkastus 5/2010, s. 28

⁴⁵ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

⁴⁶ Myrsky, M: Muutoksia osinkoverotuksessa, Defensor Legis 3/2014, s. 417

⁴⁷ Myrsky, M: Henkilökohtaisen tulon verotus, 2014, s. 545

maksetaan osinkoa, jonka osingonjakoperusteena käytetään esimerkiksi bonus-palkkiojärjestelmään rinnastettavalla tavalla määräytyvää vastuualueen tulokseen perustuvaa tekijää.⁴⁸

Työpanokseen perustuvasta, yhtiön osakkaalle jaettavasta osingosta ei makseta työeläkevakuutusmaksua eikä työttömyysvakuutusmaksua. Tämän johdosta yhtiön on mahdollista maksaa parempaa korvausta työstä, sillä työpanososinkoon ei sisälly näitä palkan sivukuluja. Käytännössä tämä johtaa siihen, että ammatinharjoittajan on järjestettävä eläketulonsa muulla tavalla. Näin ollen eläkemaksun välttäminen ei ole kokonaisuudessaan lopullista etua, vaikka vapaaehtoiset eläkejärjestelyt usein tulevatkin halvemmiksi.⁴⁹

Työpanososinkoa on vain sellainen osinko, jonka jakoperusteena on osingonsaajan tai tämän intressipiiriin kuuluvan henkilön työpanos. Jos osingonjaossa käytetään jakoperusteena lisäksi muuta perustetta, erityissäännöksiä sovelletaan vain työpanokseen perustuvaan osinkoon.⁵⁰ Työpanososingon säännöksiä ei myöskään sovelleta yhden osakkaan yhtiön jakamaan osinkoon. Asiaan ei vaikuttaisi se, että osakeyhtiön tulos saattaa kokonaisuudessaan perustua yksittäisen osakkaan työpanokseen. Esimerkiksi yhden omistajan yhtiöissä yhtiön tulos ja osakkaan nostaman osingon määrä monessa tapauksessa perustuu osakkaan työpanokseen, mutta säännös ei tällaisessa tilanteessa soveltuisi osakkaan nostamaan osinkoon, sillä osakkaan työpanos ei olisi osingon jakoperusteena säännöksessä tarkoitettulla tavalla.⁵¹

Tulkinnanvaraiseksi tilanne muuttuu, mikäli osakeomistuksia muutetaan esimerkiksi vuosittain työpanoksen perusteella. Tällöin kyse voinee olla työpanososingosta ja mahdollista voinee olla myös VML 28 §:n yleisen veronkiertämissäännöksen soveltaminen, jos katsotaan, että omistususuuksien muutoksilla on pyritty välttämään tulon verottamista työpanososinkona.⁵² Selvästi keinotekoiseksi järjestely muuttuu,

⁴⁸ Viitala, T: Osakeyhtiön voitonjaon verotus, 2014, s. 64-65

⁴⁹ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, 3/2008, s. 230

⁵⁰ Westergård, M: Työpanokseen perustuva osinko – erityissäännösten soveltaminen, Tilintarkastus 5/2010, s. 28

⁵¹ Viitala, T: Osakeyhtiön voitonjaon verotus, 2014, s. 66 – 67

⁵² Myrsky, M: Muutoksia osinkoverotuksessa, Defensor Legis 3/2014, s. 417

mikäli voitonjakoperusteista sopimalla pyritään tasaamaan verotettavaa tuloa yhtiömiesten kesken ja tähän järjestelyyn on ryhdytty pelkästään veroetujen saamiseksi.⁵³ Näin olisi esimerkiksi silloin, kun ennen osingonjakoa osakkaiden välisiä omistussuhteita pyrittäisiin muuttamaan siten, että osingot vastaisivat paremmin kunkin panosta yhtiön voittoon.

Työperusteisen osingon on voinut saada myös muu kuin työnsuorittaja. Työpanososinko luetaan tällöinkin työnsuorittajan tuloksi palkkana tai työkorvauksena, vaikka työnsuorittaja ei ole saanutkaan osinkona jaettuja varoja itselleen. Osinko ei tällöin ole veronalaista tuloa osingon saaneelle henkilölle. Työpanososinkoja koskevilla säännöksillä ei ole määrätty siitä, saako osingon tosiasiallisesti saanut henkilö edellä mainitussa tilanteessa muuten kuin tuloverotuksessa huomioon otettavan edun. Jos työpanososingosta tuloverotuksessa verotettu henkilö on työskennellyt ilman palkkaa tai muuta vastiketta osingon saaneen henkilön omistaman yhtiön yritystoiminnassa ja yrityksen tulo on syntynyt tuosta työskentelystä, osingon saaneen henkilön varallisuus lisääntyy sen johdosta, että työn suorittaja on luopunut vaatimasta vastiketta työstään. Käytännössä tällaisia tilanteita voisi esiintyä lähinnä perhepiirissä esimerkiksi niin, että osakkeet ovat lasten omistuksessa ja heidän vanhempansa työskentelevät yrityksessä.⁵⁴

Verohallinnon käsityksen mukaan osingon saaja saa edellä tarkoitetussa tilanteessa lahjaverotuksessa huomioon otettavan varallisuuden lisäyksen siltä osin kuin osinkona jaetun yhtiön tulon voidaan katsoa perustuneen työn suorittajan vastikkeettomaan työskentelyyn. Kun varallisuuden lisäys otetaan huomioon osingon saajalla lahjaverotuksessa, osinkoja vastaavat varat tulevat verotuksen piiriin samassa laajuudessa, kuin jos työn suorittaja olisi asian luonteen mukaisesti saanut palkkaa tai muuta vastiketta työskentelystään ja hän olisi näin saamansa varat lahjoittanut osingon saaneelle henkilölle.⁵⁵

Kun osakas antaa jakoon suostumuksensa, luopuu hän samalla hänelle kuuluvasta osingosta. Vastaavasti osakkaan, joka suosivassa jaossa saa osingon, katsotaan

⁵³ Myrsky, M & Rabinä, T: Henkilökohtaisen tulon verotus, 2014, s. 540 – 541

⁵⁴ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

⁵⁵ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

saavan lahjan osingosta luopuneelta osakkaalta.⁵⁶ VML 28 §:n yleistä veronkiertonormia voidaan Verohallituksen mukaan soveltaa myös edellä esitetyssä tilanteessa, missä yhtiöjärjestyksen määräyksellä osinkoa ohjataan esimerkiksi pääomistajan lapselle, niin että käytännössä pääomistajan työstä muodostunut tulo muunnetaan lapsen osinkotuloksi.

3.2 Holdingyhtiölle jaetun työpanososingon verokohtelu

Hallituksen esityksen⁵⁷ mukaan säännös soveltuisi myös tilanteisiin, joissa verovelvollinen omistaa holdingyhtiön, joka on osakkaana osinkoa jakavassa yhtiössä. Osinko verotettaisiin verovelvollisella myös tällaisissa välillisen omistuksen tilanteissa heti osingonjakovuonna, vaikka osingonsaajana olisi verovelvollisen omistama holdingyhtiö. Holdingyhtiön edelleen jakamaa osinkoa ei tällaisissa tilanteissa enää verotettaisi toiseen kertaan verojärjestelmän yleisten periaatteiden mukaisesti.⁵⁸ Holdingyhtiön jakaessa työpanososinkona verotettua osinkoa osakkailleen, on holdingyhtiön annettava jakamistaan osingoista vuosi-ilmoitus.⁵⁹

Holdingyhtiön edelleen jakama osinko on työpanososingosta jo kertaalleen verotetulle saajalleen verovapaata tuloa. Työpanokseen perustuvan osingon järjestelyissä onkin usein käytetty apuna holdingyhtiötä. Tällaisissa tilanteissa esimerkiksi lääkäri omistaa holdingyhtiön, joka taas puolestaan omistaa varsinaista elinkeinotoimintaa harjoittavan osakeyhtiön osakkeita. Varsinaista elinkeinotoimintaa harjoittava osakeyhtiö voi jakaa osinkoa verovapaasti holdingyhtiölle EVL 6 a §:n 1 momentin mukaan.⁶⁰

Verohallinnon ohjeen mukaisesti holdingyhtiölle maksettu työpanososinko verotetaan työnsuorittajan ansiotulona. Tällainen tilanne on uusi yhtiön ja osakkaan erillisyyden periaatteen näkökulmasta. Verohallinnon edustajien näkemyksen mukaan holdingyhtiölle maksettu ja henkilön ansiotulona verotettu työpanososinko huomioi-

⁵⁶ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

⁵⁷ He 47/2009 vp

⁵⁸ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

⁵⁹ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

⁶⁰ Viitala, T: Osakeyhtiön voitonjaon verotus, 2014, s. 63

taisiin myöskin tulosidonnaisen etuuden, kuten päivärahan perusteena, vaikka henkilö ei ole tosiasiallisesti osinkovaroja saanut.⁶¹ Kertaalleen työpanososinkona verotettua ja edelleen jaettua osinkoa ei myöskään oteta huomioon laskettaessa TVL 33 b §:n 1 momentin mukaista huojennetun osinkotulon enimmäismäärää.⁶²

Holdingyhtiöllä voi olla myös muutakin tuloa kuin työpanokseen perustuva osinko. Tällöin on ratkaistava miltä osin edelleen jaettu osinko vastaa jo verotettua työpanososinkoa ja miltä osin muuta tuloa. Verotuskäytännössä katsotaan, että holdingyhtiön edelleen jakamia osinkoja pidetään ensisijaisesti työpanososinkoa vastaavina osinkoina.⁶³

Ongelmalliseksi tilanne saattaa muuttua silloin, kun holdingyhtiössä on osakkaana myös muita kuin työpanososingosta verotettu henkilö. Verohallinnon ohjeessa ei ole otettu kantaa tämänkaltaiseen tilanteeseen ja siihen, tulisiko osinko tällöin lukea ensisijaisesti työpanososingosta verotetuksi tulleen henkilön verovapaaksi osinkotuloksi, vai tulisiko tulos jakaa tasan henkilöiden kesken. Kun työpanokseen perustuva osinko tosiasiallisesti ohjataan holdingyhtiöön, on se osa holdingyhtiön varoja ja jo verotettu. Tämä muodostaa moninaisia ongelmia määriteltäessä, mikä osa osingoista on tosiasiallisesti jo verotettu.⁶⁴

Tällaista tilannetta on tarkasteltu laintulkinnan kautta KHO:n antamassa ratkaisussa KHO 2016:218. Tapauksessa linjattiin työpanososingon sekä suosivan osingonjaon välistä rajanvetoa, ja KHO katsoi, että kertaalleen työpanososinkona verotettuun osinkoon ei voida soveltaa suosivan osingonjaon periaatetta. Ratkaisu vahvistaa käsitystä siitä, että holdingyhtiön edelleen jakamat osingot on ensisijaisesti katsottava työpanososinkoa vastaaviksi osingoiksi, mikäli ne perustuvat osakkaan työpanokseen.

Työpanososinko on saajansa veronalaista palkkatuloa, eikä sitä veroteta osinkotuloa koskevien normaalisäännösten mukaan. Kun osakkaana on myös taho, joka ei

⁶¹ Westergård, M: Työpanokseen perustuva osinko - erityissäännösten soveltaminen, Tilintarkastus 5/2010, s. 27

⁶² Viitala, T: osakeyhtiön voitonjaon verotus, 2014, s. 69

⁶³ Myrsky, M & Rabinä, T: Henkilökohtaisen tulon verotus, 2014, s. 546

⁶⁴ Isotalo, K: Joustava osakeyhtiö verojärjestelmässä, Referee-artikkeli, Edilex 2016/28, s. 8

ole työpanoksen perusteella saanut työpanososinkona verotettavaa tuloa, verotetaan tämän tahon saama osinko normaalisti.⁶⁵ Tämän kaltainen suosiva osingonjako ei ole tuloverolain vastainen. Muita osakkaita verotetaan normaaleiden osingonverotusta koskevien säännösten mukaisesti ja aiemmin työpanososingosta verotettuun henkilöön ei enää kohdisteta uutta verotusta.⁶⁶

Artikkelissaan Andersson katsoi, että työpanososingon säännöksen soveltaminen voisi tulla kyseeseen esimerkiksi kolmen osakkaan korjaamoyrityksessä, jossa kaikki osakkaat tekevät samanarvoista työtä, päättävät olla nostamatta palkkaa ja jakavat voiton osinkona. Kyseisessä tilanteessa säännöstä voitaisiin soveltaa Anderssonin arvion mukaan ainakin osaan osinkona jaetusta voitosta. Andersson perustelee kantaansa sillä, että jos palkan nostamisesta on luovuttu, on se osoitus siitä, että osinkoon sisältyy myös palkan osuus.⁶⁷

Työpanososinkoa koskevat säännökset ovat poikkeuksia tavanomaiseen osinkoverotukseen, eikä niitä siksi voida soveltaa säännösten nimenomaista sanamuotoa laajemmin. Huomioon on otettava myös hallituksen esityksessä esitetty kanta säännösten soveltamattomuudesta tilanteissa, joissa yksi tai useampi omistajayrittäjä nostaa yhtiöstä osinkoa käyttäen jakoperusteena osakeomistuksen määrää, vaikka osakeyhtiön tulos saattaa perustua pelkästään yksittäisen osakkaan työpanokseen.

Edellä selostetussa tilanteessa ei mielestäni tulisi soveltaa työpanososingon verotusta. Myös Viitalan mukaan osingon verotus menisi tällaisissa tilanteissa lähtökoh-

⁶⁵ Tapauksessa A ja B omistivat puoliksi holdingyhtiö Y:n osakekannan. Osakkeet olivat saman lajisia, eikä yhtiöjärjestyksessä ollut määräystä osingonjaosta. Holdingyhtiö Y oli osakkaana terveydenhuoltoalan yhtiössä X Oy, joka oli jakanut A:n työpanososinkoja holdingyhtiölle. Asiassa tarkastellaan sitä, onko A:n Y Oy:ltä saamia osinkoja verotettu työpanososinkoja koskevan erikoissääntelyn mukaisesti ja tuleeko A:n puolisoa B:tä verottaa puolesta Y Oy:n A:lle jakamista osingoista suosivaa osingonjakoa koskevien periaatteiden mukaisesti. Sekä hallinto-oikeus että korkein oikeus katsoivat, että työpanososingon verotusta koskevan tuloverolain pykälän 33 b momentin 3 mukaan säännöstä sovelletaan sen estämättä, mitä muualla laissa sanotaan osinkotulon verotuksesta. Näin ollen työpanososinkoa koskevien säännösten soveltaminen on ensisijaista suhteessa muihin osinkotulon verotusta koskeviin säännöksiin. Työpanososingon jakoon ei voida verotuksessa soveltaa samanaikaisesti suosivaa osingonjakoa koskevia periaatteita, jotka vaikuttaisivat siihen kuinka paljon B maksaa saamistaan osakkeista veroa. Tämän vuoksi A:n puolison B:n veronalaisiin tuloihin ei tullut lukea osaakaan niistä Y Oy:n A:lle jakamista osingoista, jotka oli verotettu A:n työpanososinkona.

⁶⁶ Raunio, M., Romppainen, L., Ukkola, O & Kotiranta, K; Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä, 2010, s. 33

⁶⁷ Andersson, E: Estetäänkö työtulon muuttaminen osingoksi lainmuutoksella? Tilintarkastus 2/2009, s. 10–13

taisesti normaalin osinkoverotuksen mukaisesti. Viitalan mukaan edellä esitetty tilanne voisi olla tyypillinen start up-yrityksissä, joissa tarkoituksena on lähinnä luoda voittoa myymällä yritys eteenpäin eikä niinkään saada voittoa osinkoina. Viitalan mukaan on myös varsin tavallista, että palkkaa ei nosteta, vaan osakkaat nostavat verovapaita korvauksia ja työsuhde-etuuksia, joista jälkimmäisiä toki verotetaan palkkana. Työpanososinko luotiin asiantuntijayhtiöitä silmällä pitäen ja asiantuntijayhtiöissä tilanne on usein se, että työpanokset eivät tosiasiassa ole siinä määrin saman suuruisia, että kaikki olisivat tyytyväisiä tällaiseen tasajakoon.

3.3 Työpanososinkoa jakavan yhtiön verotus

Työeläkevakuutusmaksua maksetaan niistä työansioista, joiden perusteella karttuu työeläkettä. Työntekijän eläkelain mukaan eläkettä kartuttavana työansiona ei pidetä yhtiön osakkaan nostamaa voitto-osuutta tai osinkoa. Vastaavasti työttömyysvakuutusmaksun perusteena oleviin ansioihin ei lueta muun muassa yhtiön osakkaan nostamaa voitto-osuutta tai osinkoa. Tämän johdosta työpanokseen perustuva, yhtiön osakkaalle jaettavasta osingosta ei makseta työeläkevakuutusmaksua eikä työttömyysvakuutusmaksua, vaikka osinko katsottaisiin työpanososinkoa koskevien erityissäännösten perusteella verotuksessa palkaksi. Kyseiset maksut on kuitenkin suoritettava tilanteessa, missä yhtiö jakaa työpanoksen perusteella osinkoa työntekijälle, joka ei ole yhtiön osakas. Mikäli työpanokseen perustuva osinko on palkkaa, on siitä suoritettava sen perusteella työnantajan sosiaaliturvamaksu.⁶⁸

Ansiotulona verotettava työperusteinen osinko on palkkaa vastaavalla tavalla yhtiölle vähennyskelpoinen meno EVL 8 §:n 4b kohdan nojalla. Palkasta poiketen työpanokseen perustuva osinko voidaan kuitenkin vähentää ohjeen mukaan yleensä vasta sen verovuoden kuluna, jonka aikana päätös osingonjaosta on tehty.⁶⁹ Kyseinen Verohallinnon ohjeen muotoilu ei tuo esille sitä, voitaisiinko vähennys jaksottaa jo työn suorittamisvuodelle niissä tapauksissa, joissa jaettavan työpanososingon määrä on kiinteä tai muutoin selvillä jo kalenterivuositaisen tilikauden päättyessä. Yhtä lailla ohjeesta ei myöskään ilmene kuinka toimitaan tapauksissa, joissa jaka-

⁶⁸ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

⁶⁹ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

jayhtiössä on tehty ennakko-osinkopäätös ennen vastaavan tilikauden päättymistä.⁷⁰ Työpanososingosta aiheutuvan menon suorittamisvelvollisuuden on kuitenkin oikeuskäytännön mukaan katsottu syntyvän vasta osingonjakopäätöksellä.⁷¹

Palkkana pidettävästä työpanososingosta on suoritettava ennakonpidätys palkkaa koskevien määräysten mukaisesti. Myös työkorvauksesta on suoritettava ennakonpidätys, mikäli työkorvauksen saajaa ei ole merkitty ennakonperintärekisteriin. Muussa tapauksessa työkorvaus on ennakonkannon alaista tuloa. Mikäli osingon saaja ei ole sama henkilö, kuin jonka tuloksi se on verotuksessa luettava, työpanososingosta ei toimiteta ennakonpidätystä.⁷²

Työpanososinkoa jakaneen yhtiön on annettava vuosi-ilmoitus työpanososingosta ja siitä mahdollisesti toimitetusta ennakonpidätyksestä. Vuosi-ilmoitus annetaan sekä palkkana, että työkorvauksena verotettavasta työpanososingosta. Vuosi-ilmoitus annetaan työkorvauksena verotettavasta työpanososingosta siinäkin tapauksessa, että saaja on merkitty ennakonperintärekisteriin. Vuosi-ilmoitus annetaan vain palkkaa tai työkorvausta koskien ja kyseisestä osingosta ei anneta lisäksi vuosi-ilmoitusta. Suorituksen saajaksi ilmoitetaan se henkilö, jonka tuloksi työpanososinko luetaan verotuksessa.⁷³

Varojen arvostamisesta annetun lain 1 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan muun kuin julkisesti noteeratun yhtiön osakkeen vertailuarvoa laskettaessa nettovarallisuudesta vähennetään tilikaudelta jaettavaksi päätetty osinko. Koska työpanokseen perustuva osinkoa käsitellään palkan ja työkorvauksen tapaan osingonjakajan ja saajan verotuksessa, Verohallinto katsoo, että työpanokseen perustuvaa jaettavaksi päätettyä osinkoa ei vähennetä nettovarallisuudesta.⁷⁴

⁷⁰ Westergård, M: Työpanokseen perustuva osinko – erityissäännösten soveltaminen, Tilintarkastus 5/2010, s. 27

⁷¹ Ratkaisu KHO 2012 T 511 - Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 8 §:n 1 momentin 4 b kohdassa tarkoitetun työpanokseen perustuvan osingon suorittamisvelvollisuuden katsottiin syntyvän silloin, kun osakeyhtiön yhtiökokous on tehnyt osingonjakopäätöksen. Osinko vähennetään näin ollen yhtiön sen verovuoden kuluna, jona osingonjakopäätös on tehty.

⁷² Verohallinnon päätös ennakonpidätysvelvollisuudesta vapauttamisesta (1697/2009, 1 §:n 2 kohta) kts. Viitala, T: osakeyhtiön voitonjaon verotus, 2014, s. 70 – 71

⁷³ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

⁷⁴ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

3.4 Työpanososingon suhde VML 28 §:n säännöksiin

Työpanososinkoa koskevien säännösten tarkoituksena on osaltaan ehkäistä työpanokseen perustuvan tulon muuntamista kevyemmin verotetuksi osinkotuloksi. Työpanososinko verotetaan samaan tapaan kuin jos tulo olisi maksettu työnsuorittajalle palkkana tai työkorvauksena. Säännösten soveltaminen ei edellytä, että veroa olisi yksittäisessä tapauksessa pyritty kiertämään tai että verosäästöä olisi tosiasiaassa syntynyt. Säännösten soveltaminen ei näin edellytä VML 28 §:n mukaisten edellytysten täyttymistä. Toisaalta sääntelyllä ei ole myöskään tarkoitus rajoittaa yleisen veronkiertosäännöksen soveltamisalaa osingonjakotilanteissa.⁷⁵

Vaikka työpanososingon säännöksiä sovelletaan ainoastaan muun kuin julkisesti noteeratun yhtiön jakamaan osinkoon, niin esimerkiksi kommandiittiyhtiössäkin voidaan ryhtyä järjestelyihin, joissa osuus yhtiön tulokseen jaetaan työpanoksen perusteella yhtiömiehenä olevalle osakeyhtiölle, jonka osakkeet työnsuorittaja tai hänen lähipiirinsä omistaa. Mikäli edellä esitetyssä tilanteessa osakeyhtiön osuus yhtiön tuloon ei vastaa asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta, vaan tulo on ohjattu osakeyhtiöön verotuksen kiertämiseksi, voidaan osakeyhtiön tulo-osuus verottaa VML 28 §:n nojalla työnsuorittajan tulona.⁷⁶

Työpanososinkoa koskevat säännökset ovat luonteeltaan aineellisia huolimatta siitä, että ne sisältävät myös joitain veronkiertosäännöksen piirteitä. Kuitenkaan niiden soveltaminen ei edellytä veronkiertotarkoitusta tai järjestelyn keinotekoisuutta, vaan niiden soveltaminen perustuu sopimukseen jakaa osinko työpanoksen mukaisessa suhteessa.⁷⁷ Säädetyn TVL 33 b §:n 3 momentin edellytysten täytyessä osinko verotetaan työpanoksen suorittajan ansiotulona, mutta muissa tilanteissa VML 28 §:n veronkiertosäännöstä voidaan edelleen säännöksen edellytysten täytyessä soveltaa yhtiön osingonjakoon ja muihin varojenjakotilanteisiin tavalliseen tapaan.

⁷⁵ Myrsky, M & Rabinä, T: Henkilökohtaisen tulon verotus, 2014, s. 547

⁷⁶ Verohallinnon ohje, Työpanokseen perustuvan osingon verotus, Dnro 1103/32/2009, 22.1.2010

⁷⁷ Westergård, M: Työpanokseen perustuva osinko – erityissäännösten soveltaminen, Tilintarkastus 5/2010, s. 26

Valtiovarainvaliokunta on täysistunnossaan työpanososingon sääntelyyn liittyen pitänyt ongelmallisena sitä, että lainsäädäntöä joudutaan täydentämään erityissäännöksillä sen sijaan, että voitaisiin nojautua tarvittaessa yleiseen veronkiertosääntöön.⁷⁸ Tämän kaltainen kehitys jättää yhä enenevissä määrin epäselvemmäksi sen alan, jossa yleistä veronkiertosäännöstä voidaan soveltaa. VML 28 §:n laaja soveltaminen kuitenkin myös lisää epävarmuutta verotuksen osalta, joten parempi ratkaisu on puuttua asiaan lainsäädännön kautta suoraan, kuin VML 28 §:ää soveltamalla.⁷⁹

Toisaalta taas järjestelmän tämän kaltainen kehitys saattaa johtaa alati monimutkaisempaan verosuunnitteluun. Tyypillisissä tilanteissa on melko selvä, ettei omistukseen liittymätön tulo yhtiöstä voi olla jatkossakaan osinkoa.⁸⁰ Eroavia näkemyksiä on sen suhteen, onko aikaisemmankin lainsäädännön aikaan ollut mahdollista jakaa osinkoa osakkeenomistuksesta poiketen. Periaatteessa yksimieliset osakkeenomistajat ovat voineet ilmoittaa jakaneensa osinkoa lain ja yhtiöjärjestyksen määräyksistä poiketen. Kuitenkin esimerkiksi ratkaisussa KHO 1981 t 1741 katsottiin, ettei voitonjako oikeuttanut osinkovähennykseen, kun yhtiö, jonka 50 osakkeesta yksi osakas omisti 48 osaketta ja kaksi osakasta kumpikin yhden osakkeen, jakoi tilivuoden voitosta kullekin osakkaalle saman määrän osinkoa. Myös verotuksessa on katsottu, ettei laista tai yhtiöjärjestyksestä poikkeavalla perusteella saatua tuloa voida pitää luonteeltaan osinkona.

4. Työpanososinko verosuunnittelun keinona

Koko nykyistä osinkoverojärjestelmää on ehdotettu perusteellisesti uusittavaksi, mutta työpanososingon erityissäännöksille lienee tarvetta uudessakin järjestelmässä,⁸¹ sillä Suomessa on kansainvälisesti tarkasteltuna ankara työn verotus. Htemäen työryhmä esittikin painopistemuutosta, jonka mukaan yritysten verotusta siirrettiin maltillisesti henkilötason pääomaverotuksen suuntaan.⁸² Käytännössä

⁷⁸ Täysistunnon pöytäkirja 37/2009 vp

⁷⁹ Verotus, tilinpäätös ja yhtiöoikeus, Yritysverotuksen kehittämistyöryhmä 2005, VM 4/2006 s. 175

⁸⁰ Täysistunnon pöytäkirja 37/2009 vp

⁸¹ Westergård, M: Työpanokseen perustuva osinko – erityissäännösten soveltaminen, Tilintarkastus 5/2010, s. 27

⁸² Mattila, P.K: Ovatko verotuksen painopisteet kohdallaan? Tilintarkastus 4/2010, s. 14

tämä tarkoitti yhteisöverokannan pudottamista ja pääomatuloverokannan nostamista.

Haitallisimmat verot ovat yritysten tuloon ja varallisuuteen, sekä työhön kohdistuvat verot. Vastaavasti toisessa päässä ovat kulutuksen verottaminen ja kiinteistöverot.

⁸³ Jo vuodesta 2015 on esitetty, että erillisestä pääomatuloverosta luovuttaisiin ja kaikkia ansiotuloja sekä pääomatuloja verotettaisiin yhteisen progressiivisen asteikon mukaisesti. Näin suuria pääomatuloja saavien verotus kiristyisi ja pienomistajien verotus kevenisi. Painopiste haluttaisiin yhä pitää pääomatulojen verotuksessa, eikä yritystoiminnan verorasitetta lisättäisi yhteisöveroa nostamalla.

Nykyisen mallin ongelma on juuri siinä, että suuria ansiotuloja on kannattavampaa pyrkiä muuntamaan pääomatuloiksi, sillä pääomatulon korotettu tuloveroprosentti on 34 prosenttia. Suuriin ansiotuloihin kohdistuva verorasitus voi hyvinkin olla puolta suurempi ja noin 60 prosentin tuntumassa. Vastaavaa ei esiinny pienillä ansiotuloilla, vaan pienistä ansiotuloista maksettu vero on usein huomattavasti matalampi, kuin pääomatulosta suoritettava 30 prosenttia.⁸⁴

Vanha osakeyhtiöoikeudellinen ajattelu lähti liikkeelle siitä, että osinko on pääoman tuottoa. Suomen verolainsäädäntö onkin rakennettu tämän ajattelun pohjalle. Vero-oikeudessa osakeyhtiöitä on nimenomaan ajateltu pääomayhtiöinä. Uusien osakeyhtiöoikeudellisten periaatteiden ja verolainsäädännön välinen ristiriita korostuu Suomessa tästä edellä mainitusta syystä, eli siitä että meillä on eriytetty tuloverojärjestelmä, jossa pääoman tuottoa verotetaan aivan eri tavalla kuin ansiotuloa. Edelleen ristiriita korostuu siksi, että pääomatulolajin sisällä osinkoverotus on matalaa ja aukollista.⁸⁵

Aikaisemman lain puitteissa ammattitoiminnan harjoittajat pääsivät verovapaaseen osinkoon käsiksi tavallisimmin holdingyhtiöön ohjatun työpanokseen perustuvan osingon avulla. Tällöin holdingyhtiölle jaettu osinko oli verovapaata tuloa ja holdingyhtiön varsinaiselle ammatinharjoittajalle jakama osinko oli verovapaata 90 000

⁸³ Mattila, P.K: Ovatko verotuksen painopisteet kohdallaan? Tilintarkastus 4/2010, s. 14

⁸⁴ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 235

⁸⁵ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 229

euroon saakka, jos osinkoa jaettiin korkeintaan 9 prosenttia osakkeiden matemaattiselle arvolle. Tällä tavalla ammatinharjoittajan saamaa tuloa rasitti ainoastaan elinkeinotoimintaa harjoittavan yhtiön maksama yhteisövero.⁸⁶

Työpanososingolla pystytään yhä välttämään sosiaaliturva- ja eläkemaksut, joista erityisesti jälkimmäisten merkitys on huomattava. Samalla syntyy kuitenkin ongelma eläkeyhtiöiden näkökulmasta. Kun yhtiötetyt kunnanlääkärit eivät maksa eläkemaksuja, pienenevät Keva:n maksutulot vastaavasti. Siinä missä eläkemaksun välttäminen ei ole kokonaisuudessaan lopullista etua, niin sosiaaliturvamaksuilta välttyminen tuottaa kiistattoman edun, koska näillä maksuilla rahoitettava sosiaaliturva ei yleensä riipu ansiotulon määrästä.⁸⁷

Verosuunnittelun yhtenä pullonkaulana on aikajänne. Holdinginyhtiö voi maksaa vuosittain osinkoa kevyesti verotettuna vain 8 prosenttia varoistaan. Näin ollen pääosa tulosta joudutaan usein lipastoimaan yhtiöön, jolloin luonnollisen henkilön saama kevyesti verotettu osinko voi alkuvuosina jäädä vähäiseksi. Järjestelmä toimii moitteettomasti silloin, kun tulevaisuuden kulutusmahdollisuudet arvostetaan korkealle nykyhetken kulutusmahdollisuuksiin verraten.⁸⁸

4.1 Osinkotulon verotus listaamattomasta yhtiöstä.

Tuloverolainsäädännössä ei ole osingon määritelmää. Luonteensa puolesta osinko käsittää tuottoa osakkeelle eli oman pääoman ehtoiseselle sijoitukselle osakeyhtiöön. Osingolla tarkoitetaan osakeyhtiölain mukaan voitonjakoa. Edellä esitetyn mukaisesti osakeyhtiölain uudistuksen myötä vapaata omaa pääomaa voidaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella jakaa myös muulla, kuin osakkeen omistukseen perustuvalla tavalla, jollei yhtiöjärjestyksestä muuta johdu.

Nykyinen osinkotulojen verotusta koskeva laki tuli voimaan 2014 ja sen mukaan julkisesti noteeraamattomasta osakeyhtiöstä nostettu osinko, joka on maksimissaan 8 prosenttia osakkeen matemaattisesta arvosta, verotetaan 150 000 euroon asti niin,

⁸⁶ Niskakangas H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 229

⁸⁷ Niskakangas, H: Suosiva osingonjako, Verotus 3/2008, s. 229

⁸⁸ Niskakangas, H: Suosiva varojenjakko, Verotus 3/2008, s. 235

että 75 prosenttia osingosta on verovapaata ja 25 prosenttia verotettavaa tuloa. 150 000 euron ylittävistä osista verovapaata on 15 prosenttia ja verotettavaa tuloa 85 prosenttia. Mikäli osinko ylittää osakkeen matemaattiselle arvolle lasketun 8 prosentin tuoton verotetaan sitä ansiotulona niin, että 25 prosenttia on verovapaata ja loput 75 prosenttia verotettavaa tuloa. Ansiotuloja verotetaan progressiivisen veroasteikon mukaan. Listaamattoman osakeyhtiön toiselta listaamattomalta osakeyhtiöltä saama osinko on verovapaata, sillä tällä on haluttu poistaa ketjuverotusta.⁸⁹

Osingon matemaattinen arvo lasketaan osakeyhtiön nettovarallisuuden kautta. Osakeyhtiön nettovarallisuus saadaan vähentämällä yhtiön varoista sen velat. Nettovarallisuuteen lasketaan mukaan yhtiön kaikkien eri tulonlähteiden varat sekä velat, mutta varoihin ei lueta laskennallisia verosaamisia eikä sellaisia pitkävaikutteisia menoja, joilla ei ole varallisuusarvoa. Osakeyhtiön velkoja puolestaan ovat erät, jotka on merkitty taseen vastattaviin vieraaseen pääomaan. Velkaa on myös päälaina silloin, kun se on taloudelliselta luonteeltaan vierasta pääomaa. Velkana ei pidetä laskennallisia verovelkoja. Osakkeen matemaattinen arvo lasketaan jakamalla yhtiön nettovarallisuus osakkeiden lukumäärällä. Osakeyhtiön osakkaita verotetaan vasta kun he nostavat tuloa osakeyhtiöstä palkkana tai osinkona. Osingon jakaminen ei aiheuta veroseuraamuksia osinkoa jakavalle yhtiölle, eivätkä osakkaat voi tehdä verovapaita yksityisottoja osakeyhtiön varoista.⁹⁰

4.2 Palkan ja työtulon verotus

Palkan määritelmä ei tule TVL:sta, vaan ennakkoperintälaista. Palkalla tarkoitetaan kaiken laatuista palkkaa, palkkiota, etuutta ja korvausta, joka saadaan työ- tai virkasuhteessa. Työsuhdepalkan lisäksi palkalla tarkoitetaan myös muun muassa kokouspalkkiota, henkilökohtaista luentopalkkiota sekä hallintoelimen jäsenyydestä saatua palkkiota. Palkan käsite ei viimekädessä ratkaise tulon veronalaisuutta, sillä kaikki muutkin kuin verovapaiksi säädetty tulot verotetaan normaalisti. Palkan käsite vaikuttaakin enemmän ennakonperinnässä, sillä palkasta on toimitettava ennakonpidätys.⁹¹

⁸⁹ Viitala, T: Osakeyhtiön voitonjaon verotus, 2014, s. 40-41

⁹⁰ Viitala, T: Osakeyhtiön voitonjaon verotus, 2014, s. 48-49

⁹¹ Niskakangas, H: Johdatus Suomen verojärjestelmään, 2014, s. 58

Työstä, tehtävästä tai palveluksesta maksettua vastiketta pidetään verotuksessa joko palkkana tai työkorvauksena. Työnantajan on toimitettava palkasta ennakonpidätys ja maksettava työnantajan sosiaaliturvamaksu. Palkansaajan verotuksessa palkka on aina hänen veronalaista ansiotuloaan. Sitä vastoin työkorvauksesta ei toimiteta ennakonpidätystä, jos sen saaja on ennakonperintärekisterissä. Työkorvaus voi olla työn suorittajan elinkeinotoiminnan tuloa tai muuta ansiotuloa taikka hänen omistamansa yhtiön tuloa.⁹²

Osapuolten välinen kirjallinen tai suullinen sopimus on lähtökohtana, kun arvioidaan, onko osapuolten välille syntynyt työ- vai toimeksiantosuhde. Verotuksessa suoritus nähdään aina palkkana, mikäli osapuolet ovat solmineet työsopimuksen. Muissa tilanteissa ratkaisu tehdään kokonaisarviointina. Toimeksiantosuhde syntyy verotuksessa silloin, kun osapuolet ovat tehneet toimeksiantosuhteen ja osapuolten tosiasiallinen toiminta puoltaa toimeksiantosuhdetta. Myös työn johto- ja valvontaoikeus sekä työskentelyn itsenäisyys ovat avainasemassa, kun määritellään työsuhdetta ja toimeksiantosuhdetta. Toimeksiantosuhteessa toimeksisaaja työskentelee itsenäisesti ilman toimeksiantajan johtoa tai valvontaa.⁹³

Palkka on tyypillisenä ansiotulona yritykselle vähennyskelpoinen meno sosiaaliluokkaan, mutta palkansaaja joutuu maksaman siitä ansiotuloveroa. Ansiotuloja verotetaan sekä valtion- että kunnallisverotuksessa. Valtionveron lisäksi ansiotuloista maksetaan vuosittain ja kunnittain vaihtelevaa kunnallisveroa, joka on lähtökohtaisesti suhteellinen vero. Kirkkoon kuuluvat maksavat lisäksi kirkollisveroa, joka määräytyy kunnallisverotuksessa verotettavan tulon perusteella.⁹⁴

Ansiotuloa ovat ne tulot, jotka eivät ole pääomatuloa, joten ansiotuloa saattaa olla tulo, jonka taustalla ei ole työsuoritusta lainkaan. Henkilöyhtiön osakas voi esimerkiksi saada yhtiöstä ansiotuloksi luokiteltavaa voittoa, vaikka hän ei työskentelisi yhtiössä.⁹⁵ Vaikka palkka on kokonaan veronalaista ansiotuloa saajalleen, on siitä mahdollista tehdä erilaisia vähennyksiä. Verottajan tekemiä vähennyksiä ovat muun

⁹² Verohallinnon ohje, Palkka ja työkorvaus verotuksessa, diaarinumero A4/200/2017

⁹³ Määttä, K: Näkökohtia etätyön verotuksesta, Verotus 2/2017, s. 226

⁹⁴ Niskakangas H: Johdatus Suomen verojärjestelmään, 2014, s. 57

⁹⁵ Niskakangas H: Johdatus Suomen verojärjestelmään, 2014, s. 58

muassa ansiotulovähennys ja eläketulovähennykset. Ansiotuloista voi myös vaatia itse esimerkiksi tulonhankkimisesta johtuvien kulujen sekä työmatkakustannusten vähentämistä.

4.3 Palkkana, osinkona vai työpanososinkona?

Listamattoman yhtiön osakkaalle on edullista nostaa yhtiöstä pääomaosingoksi katsottava määrä. Huomioitavaa on myös se, onko osakas YEL-osakas vai TyEL-osakas, sillä TyEL-osakkaan kohdalla palkan edullisuutta suhteessa ansiotulo-osinkoon rasittaa palkasta suoritettava työeläkemaksu. Puolestaan YEL-osakkaan nostama palkka on usein edullisempaa, kuin vastaavan summan nostaminen ansiotulo-osinkona.⁹⁶

Osakkeenomistajan kannattaa tarkastella omistamansa yhtiön verotusta sekä omaa henkilökohtaista verotustaan yhtenä kokonaisuutena. Yksi tärkeä vertailukohde on näin palkan ja ansiotulona verotettavan osingon vaikutus kokonaisverorasitukseen. Huomioitavaa on, että palkkaa voidaan maksaa ainoastaan silloin, kun osakas työskentelee yrityksessä.⁹⁷ Koska pienet palkkatulot ovat edullisesti verotettuja, kannattaa varakkaissakin yhtiöissä osa tuloksesta nostaa joko luontoisetuina tai rahapalkkana. Verokannan pienentäminen onnistuu myös käyttämällä työsuhde-etuuksia, sillä niiden arvosta osa on vapautettu verotuksessa.⁹⁸

Palkan ja osinkotulojen edullisuutta verrattaessa on muistettava kokonaisverorasitus. Vaikka osakkeiden matemaattiselle arvolle laskettu 8 prosentin tuotto onkin verovapaata tiettyynajaan asti, on osingossa huomioitava yhtiön maksama yhteisövero, sillä osinko maksetaan verotetusta tulosta. Normaalista osingonjaosta poiketen työpanososinkoa jakava yhtiö voi vähentää omassa verotuksessaan työpanokseen perustuvana osinkona käsiteltävän osingon, sillä se työpanososinkoa koske-

⁹⁶ Raunio, M, Romppainen, L, Ukkola, O & Kotiranta, K: Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä. 2010. s. 28

⁹⁷ Raunio, M, Romppainen, L, Ukkola, O & Kotiranta, K: Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä, 2010, s. 29

⁹⁸ Finér, L: Raportti eduskuntaryhmälle: Sotemarkkinat houkuttelevat verosuunnitteluun, 30.3.2017, s. 11

vien säännösten perusteella katsotaan palkaksi. Palkkaa edullisemmaksi työpanososingon yhä tekee se, että työpanososinko ei aiheuta velvollisuutta työeläkemaksun suorittamiseen niidenkään osakkaiden osalta, jotka kuuluvat TyEL:n piiriin.⁹⁹

4.4 Holdingyhtiörakenteen tuomat edut

Osakeyhtiölain uudistuksella tähdättiin joustavuuteen, mutta hallituksen esityksellä uudistuksen suomia verosuunnittelun mahdollisuuksia olennaisesti supistettiin. Joissain tapauksissa verotus myös selvästi kiristyi, kuten työperäisen osingon verotuksen tapauksessa. Sääntelyn myötä holdingyhtiörakenteet ovat tulleet sen osalta tarpeettomiksi, että holdingyhtiöön yhtiöoikeudellisena osinkona siirretyt varat verotetaan holdingyhtiön osakkaan ansiotulona.¹⁰⁰

Osakeyhtiömuotoinen toiminta kuitenkin tarjoaa edelleenkin enemmän mahdollisuuksia verosuunnitteluun, sillä näin asiantuntijoilla on kolme tapaa nostaa tuottoja yhtiöstä. He voivat nostaa tuotot palkkana, he voivat toimia yhtiön alihankkijoina tai he voivat nostaa yhtiön voittoa itselleen osinkoina. Holdingyhtiömuotoisesta toiminnasta hyötyvät erityisesti parhaiten tienaavat asiantuntijat, sillä yhtiön kautta nostettujen pääomatulo-osinkojen yhteenlaskettu verokanta on 26-27 prosenttia, kun ansiotulojen korkein marginaaliverokanta puolestaan on yli 55 prosenttia.¹⁰¹

Holdingyhtiön käyttö osakkaan ja liiketoimintaa harjoittavan yhtiön välissä on ollut edullisinta etenkin niissä tilanteissa, joissa osakas on tarvinnut käyttöönsä vain osan osinkoina maksetuista varoista. Holdingyhtiöön jätetyt varat ovat näin nostaneet vuosittain holdingyhtiön nettovarallisuutta ja kasvattaneet tulevien vuosien pääomaosinkona nostettavaa määrää.¹⁰²

Holdingyhtiön kautta nostetun työpanososingon käyttö sisältää myös erinäisiä verotuksellisia ongelmakohtia. Esimerkiksi toimimisesta luovuttaessa tehtävään omien

⁹⁹ Raunio, M, Romppainen, L, Ukkola, O & Kotiranta, K: Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä, 2010, s. 29

¹⁰⁰ Andersson, E: Estetäänkö työtulon muuttaminen osingoksi lainmuutoksella, Tilintarkastus Revision 2/2009, s. 13

¹⁰¹ Finér, L: Raportti eduskuntaryhmälle: Sotemarkkinat houkuttelevat verosuunnitteluun, 30.3.2017, s. 11

¹⁰² Raunio, M, Romppainen, L, Ukkola, O & Kotiranta, K: Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä. 2010. s. 32

osakkeiden hankintaan, joka perustuu osakassopimukseen ja asiantuntijan työskentelyyn pohjautuvan henkilökohtaisen tulospisteen kerryttämiin varoihin, työpanososingon soveltaminen on herättänyt kysymyksiä. Tulkinnassa joudutaan tekemään valinta ansiotuloverotuksen ja hankintameno-olettamaa käyttävän luovutusvoittoverotuksen välillä olosuhteissa, joissa kertyneet varat pääosin ovat perustuneet työhön. Yhtiöissä tarvitaan pääomaa ja osa tulospisteen kertyneen varallisuuden myynnistä onkin puhtaasti pääoman tuottamaa tuloa.¹⁰³

Tapauksessa KHO 2016:219 haettiin ennakkoratkaisua edellä esitettyyn tilanteeseen. Tapauksessa A oli osakkaana lääkäreiden omistamassa X Oy:ssä, jossa kullekin osakkaalle laskettiin tulospiste, jonka tuottoina olivat muun muassa osakkaan aikaansaama liikevaihto ja kuluina muun muassa osakkaan yhtiöltä saama palkka, osakkeille maksetut osingot sekä osuus X Oy:n yhteisistä kuluista. Asiassa oli kysymys A:n saaman luovutushinnan verotuksesta. Kun otettiin huomioon, että A luovutti kaikki osakkeensa samanaikaisesti X Oy:lle yhtiöjärjestyksen määräysten mukaisesti eikä A:lle suunnatulla annilla tai muutoinkaan ei luovutettu uudestaan X Oy:n osakkeita, A:n osakkeiden luovutuksesta saamaa voittoa oli verotettava luovutusvoittoja koskevien säännösten mukaan.

KHO:n perusteluiden mukaan osakeyhtiön toiminnalle on tunnusomaista kertyneiden voittovarojen jakaminen osinkona. Osakeyhtiön yhtiökokous voi kuitenkin valita, jaetaanko osinkoa vai ei. Voittovarojen osinkona jakamatta jättämisestä ei ole pidettävä epätavallisena menettelynä. A:n ja muiden osakkaiden työpanoksen ansiosta yhtiölle kertyneiden voittojen jättämisessä osinkona jakamatta ja sisällyttämisessä osakkeiden arvoon ei katsottu olevan kysymys sellaisesta oikeudellisesta muodosta, joka verotusmenettelystä annetun lain 28 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla ei vastaisi asian todellista luonnetta tai tarkoitusta.

Näin ollen A:n osakkeistaan X Oy:ltä saamaa luovutushintaa ei voitu vastoin tuloverolain 32 ja 45 §:n säännöksiä pitää tuloverolain 33 b §:n 3 momentissa tarkoitettuina työpanososinkoina myöskään verotusmenettelystä annetun lain 28 §:n nojalla. Asiaa ei tullut arvioitava toisin myöskään sillä perusteella, että A:n tulospisteen tulos

¹⁰³ Täysistunnon pöytäkirja 37/2009 vp

muodostui osittain hänen X Oy:lle tekemänsä työn arvosta. Perusteluissa huomioitiin se, että A luovutti kaikki osakkeensa samanaikaisesti X Oy:lle yhtiöjärjestyksen määräysten mukaisesti eikä A:lle suunnatulla annilla. Tämän vuoksi A:n osakkeiden luovutuksesta saamaa voittoa oli verotettava luovutusvoittoja koskevien säännösten mukaan.

Ennakkoratkaisuhakemuksessa oli kysymyksessä järjestely, jossa hakijan työpanokseen perustuva tulo kerrytetään hakijan tulospisteen jakamattomaksi toimintatulokseksi. Järjestelyn tarkoituksena oli Veronsaajien oikeudenvallontayksikön mukaan työskentelyyn perustuvan tulon muuttaminen pääomatulona kevyemmin verotettavaksi luovutusvoitoksi. Järjestelyn yhtenä tavoitteena oli Veronsaajien oikeudenvallontayksikön mukaan välttää henkilökohtaiseen työpanokseen perustuvaan tuloon kohdistuva ansiotulon verotus, jolloin järjestelyyn ryhtyminen olisi toteutettu verotuksen välttämiseksi. Kyseisen tapauksen myötä verosuunnittelussa mahdollistuu työpanososinkona verotetun osingon sisällyttäminen varsin edulliseen luovutusvoittoverotukseen ja on todennäköistä, että ennakkopäätös johtaa vastaavanlaisten järjestelyiden yleistymiseen.

4.4.1 Henkilöstön sitouttaminen holdingyhtiörakenteen avulla

Andersson ennusti¹⁰⁴, että työpanososinkoja koskevan sääntelyn myötä veronsuunnittelutarkoituksessa muodostetut osakeyhtiöt tulisivat jokseenkin hyödyttömiksi ja ettei uusia tällaisia osakeyhtiöitä enää olisi tarpeen perustaa. Hänen mukaansa ne, jotka ovat pyrkineet verosuunnittelun kautta osakeyhtiötä käyttämällä keventämään ansiotulojensa verotusta joutunevat tyytymään siihen, ettei lainsäätäjät hyväksy heidän yhtiörakennelmiaan.

Työpanokseen perustuva osinko on ollut käytössä pääsääntöisesti asiantuntijayhteisöissä, kuten lääkäriyhtiöissä ja asianajajayhtiöissä. Terveiden Tuottajien toimitusjohtaja Christian Preezmannin mukaan työpanososingon malli yhä edelleen sitouttaa lääkärit paremmin yhtiöön, sillä kaikki tuotot tuloutuvat suoraan lääkäreille. Preezmannin mukaan tämä on tärkeää, sillä lääkäreistä on kova kilpailu. Terveiden

¹⁰⁴ Andersson, E: Estetäänkö työtulon muuttaminen osingoksi lainmuutoksella? Tilintarkastus Revision 2/2009, s.13

Tuottajat ovatkin yhteistyössä Ernst & Youngin kanssa luoneet uuden työpanosperusteista osinkoa koskevan mallin, joka Preezmanin mukaan on aiempaa läpinäkyvämpi, varmempi ja yksinkertaisempi.¹⁰⁵

Uuden mallin lainmukaisuutta on arvioitu Hallinto-oikeudessa ja viime vuonna Terveysten Tuottajien järjestelyiden veroedut evättiin.¹⁰⁶ Kyseisen mallin mukaisesti Terveysten Tuottajat oli maksanut osan lääkäreiden tuloista työpanososinkona ja osan omistukseen perustuvana osinkona. Hallinto-oikeuden mielestä molemmat osingot tuli katsoa työpanokseen perustuviksi osingoiksi ja molempia niitä tuli verottaa ansiotuloina. Päätöksestä on kuitenkin valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen, vedoten verottajan aiemmin mallista antamaan hyväksyvään ennakkoratkaisuun.¹⁰⁷

Preezmannin arvion mukaan pelkästään työpanososinkoa nostamalla lääkärille jää noin 25 prosenttia enemmän rahaa käteen, kuin mitä palkkana saataisiin.¹⁰⁸ Tämä johtuu siitä, että vaikka työpanososingosta maksetaan progressiivista ansiotuloveroa niin palkan sivukulut jäävät kuitenkin pois. Erityisesti lääkäreillä on vahva neuvotteluasema ja kilpailu lääkäreistä on kovaa. Tästä syystä esimerkiksi terveysalan yritykset suunnittelevat yhdessä lääkäreiden kanssa järjestelyitä, joiden avulla lääkärin saavat verotuksellisia etuja ja heidän sitoutumisensa yritykseen paranee.

5. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän tutkielman tarkoituksena on tulkita työpanososinkoon liittyvää lainsäädäntöä sekä oikeuskäytäntöä. Tutkielman päätehtävä on vastata työpanososingon verotusta koskeviin kysymyksiin sekä havainnollistaa sitä, millaisissa tilanteissa työpanososingon käytöllä saavutetaan verotuksellisesti etuja.

Nykyinen osinkoverojärjestelmä kannustaa edeltäjiensä tavoin yrityksen nettovarallisuuden kasvattamiseen. Kannustin taseen vahvistamiseen tukee yrityksen kasvatamista, minkä voidaan katsoa edistävän talouskasvua ja yrittäjyyttä. Kuitenkaan

¹⁰⁵ Herrala, O: Attendon lääkäreille lisää työpanososinkoja, Kauppalehti 26.8.2015

¹⁰⁶ Finér, L: Raportti SDP:n eduskuntaryhmälle: Sotemarkkinat houkuttelevat verosuunnitteluun, 30.3.2017, s.11

¹⁰⁷ Lassila, A: Oikeus vei lääkäreiltä yhden keinon keventää ansiotulojen verotusta, Helsingin Sanomat, Talous, 30.6.2016

¹⁰⁸ Herrala, O: Attendon lääkäreille lisää työpanososinkoja, Kauppalehti 26.8.2015

nettovarallisuuden kasvattaminen ei välttämättä johda taloudellisen tehokkuuden kannalta optimaaliseen ratkaisuun.¹⁰⁹

Vero-oikeuden ikuisuusongelmiin kuuluu, tulisiko osakeyhtiön ja sen omistajan verotus integroida, vai voidaanko osakasta verottaa täydellisesti saamastaan osingosta riippumatta siitä, että yhtiö on jo maksanut voitostaan veron. Osinkojen matalaa verotusta perustellaan usein riskillä ja sanotaan, että riskille altista pääomaa tulee verottaa lievemmin kuin työtuloa. Näkemykselle ei kuitenkaan löydy varsinaisia veropoliittisia perusteita, sillä verotuksessa riskien toteutuminen otetaan huomioon tappion tasaamisena.¹¹⁰ Samalla tulisi kuitenkin huomioida myös aidon yrittäjäriskin mahdollinen olemassaolo ja tästä syystä mielestäni lievämpi verotus on perusteltua.

Työpanokseen perustuvan osingon säännöksillä ei itsessään pystytä puuttumaan lainsäädännön perusongelmiin. Ehdotuksena on ollut, että eriytetystä tuloverojärjestelmästä luovuttaisiin ja ansiotuloja sekä pääomatuloja verotettaisiin samalla tavoin. Tämä poistaisi kannusteen muuntaa ansiotuloja pääomatuloiksi. Ongelma korostuu etenkin niiden verovelvollisten kohdalla, joilla on korkeat ansiotulot.¹¹¹ Ehdotusta on perusteltu myös sillä, että saatu tulo nostaa veronmaksukykyä yhtä paljon riippumatta tulolähteestä.¹¹²

Nykyjärjestelmässä piilevää suurten ansiotulojen ja osinkotulojen välistä kuilua ei voida umpeuttaa pelkästään osinkotulon verotusta kiristämällä, vaan samassa yhteydessä tulisi alentaa myös suurten ansiotulojen verotusta, mikä on Suomen verojärjestelmän yksi keskeisimpiä ongelmia.¹¹³ Vaikka verolainsäädäntö sisältää aukkoja, niin mielestäni ei olisi syytä lähteä verottamaan pääomatuloja progressiivisesti ansiotulojen tapaan, vaan enemmänkin pyrkiä laskemaan ansiotulojen korkeita marginaaliverokantoja.

Yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmä on verotuksen kehittämistarpeita arvioidessaan ehdottanut, että huojennetun osingon laskennassa käytettävä tuotto prosentti

¹⁰⁹ Juusela, J: Osinkoverotuksen uudistaminen, Verotus 1/2011, s. 15

¹¹⁰ Niskakangas, H: Suosiva varojenjakso, Verotus 3/2008, s. 238

¹¹¹ Andersson, E: Estetäänkö työtulon muuttaminen osingoksi lainmuutoksella, Tilintarkastus Revision 2/2009, s. 11

¹¹² Niskakangas, H: Suosiva osingonjakso, Verotus 3/2008, s. 238

¹¹³ Niskakangas, H: Suosiva osingonjakso, Verotus 3/2008, s. 238

alennettaisiin 4 prosenttiin ja osingon veronalainen osuus korotettaisiin 40 prosenttiin. Myös huojennetun osingon 150 000 euron rajaa on ehdotettu poistettavaksi. Muutosten seurauksena huojennetusti verotettua osinkoa voisi nostaa vähemmän kuin nykyisin, mikä kiristäisi verotusta valtaosalla osingon saajista.¹¹⁴

Työryhmän mukaan ehdotetut muutokset poistaisivat nykyiseen järjestelmään liittyviä keskeisimpiä ongelmia ja huojennetun osingon kokonaisveroaste nousisi lähemmäs pääomaverokantaa. Osinkotulon verotuksen kiristämisen tuomat verotulolliset lisäykset voitaisiin työryhmän mielestä käyttää ansiotulon rajaveron alentamiseen tuloalueella, jossa on korkeasti koulutettua työvoimaa ja rajaveroaste on kaikkein korkein. Ehdotuksen mukaan rajaveroaste alennettaisiin edellä mainitulla tuloalueella 50 prosenttiin. Keskipitkällä aikavälillä tulisi pyrkiä siihen, ettei ansiotulon rajaveroaste ylittäisi millään tulotasolla 50 prosenttia.¹¹⁵

Eräiden lääkäreiden sekä heitä avustavien konsulttien veron minimointiin pyrkivien mallien suunnittelu voidaan nähdä ikään kuin kissa ja hiiri -leikkinä, jossa pyritään etsimään verolainsäädännön aukkoja. Erityisesti 2000-luvun alkupuolella verojen minimointiin pyrkivien rakennelmien kehittäminen oli yleistä, samoin kuin näiden rakennelmien myynti asiantuntijayhtiöihin. Aiempi lainsäädäntö myös mahdollisti palkkatulon muuntamisen osingoksi, jolloin palkasta maksettiin ainoastaan yhtiön tasolla yhteisövero.

Työpanososingon sääntelyn myötä on syntynyt uudenlaisia järjestelyitä, joiden avulla osa palkkiosta voitaisiin nostaa edelleen matalammin verotettuna pääomatu-lona. Kuten jo työpanososingon sääntelyä luotaessa tiedotettiin, niin kyseessä ei ole kattava ratkaisu tulonmuutoskysymykseen. Pikemminkin verolainsäädännön monimutkaistuminen johtaa myös alati monimutkaisempaan verosuunnitteluun. Verosuunnittelu holdingyhtiöitä apuna käyttäen näyttäisikin edelleen olevan yleistä ja holdingyhtiöitä käyttämällä on mahdollista pienentää veroja Suomessa. Tulojen

¹¹⁴ Järvinen, T: Yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän arvio verotuksen kehittämistarpeista, Verotus 2/2017, s. 211-212

¹¹⁵ Järvinen, T: Yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän arvio verotuksen kehittämistarpeista, Verotus 2/2017, s. 211-212

muunto kokonaan pääomatuloiksi ei kuitenkaan käytännössä enää onnistu työpanososinkoa käyttämällä, mutta työpanososinko tarjoaa tästä huolimatta palkkaan verrattuna ylivoimaisia hyötyjä korkeita ansiotuloja tienaaville asiantuntijoille.